

”ELÄIMET SEIKKAILEE HÄMEENLINNASSA”

Sadutusprojekti Varuskunnan päiväkodissa

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Kevät 2010
Ninja Savolainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

SAVOLAINEN, NINJA
”Eläimet seikkailee Hämeenlinnassa”
Sadutusprojekti Varuskunnan päiväkodissa

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö,
51 sivua, 9 liitesivua

Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä satukirja yhdessä Varuskunnan päiväkodin 3–5-vuotiaiden lasten kanssa. Opinnäytetyöni toteutustavaksi valittiin toiminnallinen projektiluontoinen opinnäytetyö. Opinnäytetyö on osa Minun Hämeenlinnani -projektia, jossa lapset tutustuvat kotikaupunkiinsa. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin Varuskunnan päiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmässä. Ryhmään kuului 23 lasta, joista jokainen oli osallisena projektissa. Neljä sadutusretkeä järjestettiin eri puolille Hämeenlinnaa lasten mieltymysten mukaan. Lapset jaettiin neljään 5–7 hengen ryhmään ja jokainen ryhmä pääsi mukaan yhdelle retkelle. Projektin tuotoksena oli satukirja, jossa eläimet seikkailevat Hämeenlinnassa.

Opinnäytetyö koostuu kolmesta osasta: toiminnallisesta osuudesta, sen pohjalta tuotetusta satukirjasta sekä kirjallisesta raportista. Raportissa kuvataan opinnäytetyön teoriapohjaa, tavoitteita sekä projektin vaiheita. Teoriaosuudessa keskitytään sadutukseen sekä lapsen yksilölliseen huomiointiin pienryhmässä. Opinnäytetyössä näkyy myös sosiaalipedagoginen toiminta sekä Reggio Emilia -pedagogiikka.

Opinnäytetyön punaisena lankana kulkee lapsen yksilöllinen huomioiminen projektissa. Opinnäytetyössä tutkitaan ja tuodaan näkyville sitä, miten lasta voi kuunnella ja huomioida yksilönä ryhmässä. Pienryhmätoiminnan tarkoituksena oli saada ryhmän jäsenille osallisuuden kokemuksia ja tunne siitä, että jokaista ryhmän jäsentä arvostetaan juuri sellaisena kuin hän on.

Sadutusprojektin tarkoituksena oli innostaa ja rohkaista lapsia osallisuuteen, sekä antaa lapselle kuulluksi tuleminen kokemuksia ja yksilöllistä huomiointia. Tämä toteutui projektissa. Projekti osoitti sadutuksen olevan menetelmä, jossa korostuvat lapsilähtöisyys ja lasten kuuleminen. Toiminnallisen projektin avulla tutustuttiin sadutusmenetelmään, joka osoittautui hyväksi lastenkulttuurin muodoksi.

Avainsanat: varhaiskasvatus, sadutus, pienryhmätoiminta, lapsilähtöisyys, osallisuus, yksilöllisyys

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

SAVOLAINEN, NINJA
“Animals adventures in Hämeenlinna”
Storycraftingproject in Varuskunta kindergarten

Bachelor’s Thesis in Social Pedagogic Work with Children and Young People,
51 pages, 9 appendices

Spring 2010

ABSTRACT

The purpose of the thesis was to make a storybook with Varuskunta kindergarten 3–5 years old children. Thesis is a functional project thesis. Thesis is part of the Minun Hämeenlinnani -project in which children learn about their hometown. Thesis functional part was carried out in Varuskunta kindergarten in the group of 3 to 5 year olds. The group consisted of 23 children, in which each was involved in the project. Four storycrafting trips were organized around Hämeenlinna based on children’s preferences. Children were divided into four groups of 5–7 people and each group took one trip. The output of the project was a storybook, where animals make adventures in Hämeenlinna.

The thesis consists of three parts: a functional part, a storybook and a written report. The report describes the theory of the thesis, the objectives and the phases of the project. The theoretical part concentrates on storycrafting and child's individual attention in a small group. The thesis also reflects the social pedagogical activity and Reggio Emilia -pedagogy.

The main idea of the thesis is the individual attention of each child in the project. Thesis explores the way in which children can be listened to and considered as an individual in the group. The objective of the small-group work was to get group members experience of inclusion and a sense that every group member is valued just as he/her is.

The purpose of the storybook-project was to inspire and encourage children to inclusion and to give the child experience of being heard and individual attention. Children got their voices heard and felt the inclusion and success experiences. The project showed that storycrafting is a method which emphasizes a child-orientation, inclusion and consultation of a child. With the functional project get familiar with the storycrafting-method which turned out to be a fine form of children's culture.

Keywords: early childhood education, storycrafting, small-group activity, child-orientation, inclusion, individuality

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	2
2.1	Aiheen valinta ja rajaus	2
2.2	Toiminnallinen, projektiluontoinen opinnäytetyö	4
2.3	Sadutukseen liittyviä tutkimuksia	5
3	MINUN HÄMEENLINNANI -PROJEKTI	6
3.1	Minun Hämeenlinnani	6
3.2	Reggio Emilia -pedagogiikka	7
4	SADUTUS	9
4.1	Sadutusmenetelmä	9
4.2	Sadutusohje	10
4.3	Sadutuksen eri muotoja	12
4.4	Sadutusdokumentointi	12
5	”HEI, MÄ KEKSIN TON!” – YKSILÖIDEN HUOMIOIMINEN PIENRYHMÄSADUTUKSESSA	13
5.1	Pienryhmätoiminta	13
5.2	Osallisuus ryhmässä	15
5.3	Sadutus pienryhmässä	15
5.4	Yksilöiden huomioiminen ryhmäsadutuksessa	16
5.5	Kasvattajan rooli	17
6	SADUTUSPROJEKTI	18
6.1	Projektin suunnittelu	18
6.2	Projektin toteutus	19
6.2.1	“Mun iskällä on kanssa projekteja” – Ensimmäinen tapaaminen	20
6.2.2	Sadutusryhmä 1, Hämeenlinnan kirkko	22
6.2.3	Sadutusryhmä 2, Hämeenlinnan Prisma	26
6.2.4	Sadutusryhmä 3, Hämeenlinnan rautatieasema	29
6.2.5	Sadutusryhmä 4, Hämeenlinnan palokunnantalo	32
6.2.6	Projektin purku	34

6.2.7	Työn lomassa	36
6.2.8	Julkaisujuhla	37
7	ERI OSA-ALUEIDEN ARVIOINTIA	38
7.1	Oma toiminta	38
7.2	Palaute vanhemmilta ja henkilökunnalta	39
7.3	Projektin arviointi	41
7.4	Tavoitteiden toteutuminen	42
8	POHDINTA	43
	LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihevalinta alkoi ajatuksesta, että työ liittyisi varhaiskasvatukseen. Olen työskennellyt varhaiskasvatuksen parissa ja halusin tutkia ja tuoda näkyville sitä, miten lasta voi kuunnella ja huomioida yksilönä ryhmässä. Sadutus on hyvä tapa saada lasten ääniä kuuluville. Valitsin aiheekseni sadutuksen, joka oli menetelmänä melko vieras, mutta kiehtova.

Opinnäytetyö on osa Minun Hämeenlinnani -projektia, joka kuuluu varhaiskasvatuksen piiriin ja toteutetaan Reggio Emilia -pedagogiikkaa käyttäen. Teoreettisena pohjana opinnäytetyössäni on sadutus-menetelmä ja työssä näkyy Reggio Emilia -pedagogiikka. Toteutin opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden Varuskunnan päiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmässä. Ryhmään kuului 23 lasta, joista jokainen oli osallisena projektissa. Järjestin neljä sadutusretkeä eri puolille Hämeenlinnaa lasten mieltymysten mukaan. Lapset jaettiin neljään 5–7 hengen ryhmään ja jokainen ryhmä pääsi mukaan yhdelle retkelle. Tuotoksena oli lasten tekemä satukirja.

Ryhmän koko vuoden teemana oli eläinaihe, ja sama teema jatkui myös saduissa, joissa eläimet seikkailevat Hämeenlinnassa. Näin ollen projektini kietoutui ryhmän oman teeman ympärille.

Opinnäytetyöni punaisena lankana kulkee lapsen yksilöllinen huomioiminen projektissa. Pienryhmätoiminnan tarkoituksena on tukea lasten ryhmäytymistä sekä yksilöllistä huomiointia. Toteutuksessa näkyy sosiaalipedagoginen toimintatapa, luovuus, lapsilähtöisyys sekä toiminnallisuus. Satukirjaprojektin tarkoituksena oli innostaa ja rohkaista lapsia osallisuuteen ja antaa lapselle kuulluksi tuleminen kokemuksia ja yksilöllistä huomiointia. Projekti osoitti sadutuksen olevan menetelmä, jossa korostuvat lapsilähtöisyys ja lasten kuuleminen.

Opinnäytetyö koostuu kolmesta osasta: toiminnallisesta osuudesta, sen pohjalta tuotetusta satukirjasta sekä kirjallisesta raportista. Raportissa kuvaan opinnäyte-

työn teoriapohjaa, tavoitteita sekä projektin vaiheita. Opinnäytetyön pääpainona on sadutusprojekti sekä sen pohjalta syntynyt satukirja.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

2.1 Aiheen valinta ja rajaus

Halusin tehdä opinnäytetyöni toiminnallisena. Ajatuksena oli alusta lähtien tehdä opinnäytetyö, jossa näkyisi lapsille tärkeä asia, luovuus. Karlssonin mukaan (2000, 83, 87) lasten omia satuja ja kertomuksia on julkaistu vielä vähän. Lapset nähdään harvoin sadun tuottajina, ja lasten rooliksi onkin muodostunut satujen vastaanottaminen aktiivisen tuottamisen sijaan. Vaikka lasten kerronta ei ole uutta, niin sitä ei ole tuotu näkyville. Halusin tuoda kiehtovaa sadutusmenetelmää esille ja antaa lapsille mahdollisuuden puheenvuoroon.

Hämeenlinnassa alkoi syksyllä 2009 Minun Hämeenlinnani -projekti, joka sijoittuu Hämeenlinnan varhaiskasvatukseen. Projektissa lapset tutustuvat kotikaupunkiinsa ja projekti toteutetaan Reggio Emilia -pedagogiikkaa käyttäen. Sain oman opinnäytetyöni hankkeistetuksi projektin kautta. Päädyin opinnäytetyön toteutukseen Varuskunnan päiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmässä. Aiheena on lasten tekemä satukirja, jossa eläimet seikkailevat Hämeenlinnassa. Eläinaihe tuli ryhmän aikuisilta, sillä he olivat suunnitelleet lukuvuodeksi eläinteemaa. Näin ollen opinnäytetyöni sopi heidän teemansa ympärille. Satukirjaprojektissa käytin Reggio Emilia -pedagogiikkaa, joka linkittyi hyvin sadutuksen kanssa, sillä niissä on paljon yhtymäkohtia. Esimerkiksi Tiiran (2000) mukaan sadutusdokumentoinnilla on yhtymäkohtia Reggio emilialaisen dokumentoinnin kanssa. Myös Hämeenlinnan esille tuominen projektissa sekä ryhmän eläinaihe tulivat projektissa vahvasti näkyviin.

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen syksyllä, sillä Karlssonin (2005, 44) mukaan sadutus kannattaa aloittaa toimintakauden alussa, jolloin sadutuksen avulla työn-

tekijä tutustuu lapsiin ja tutustuttaa samalla lapset myös toisiinsa. Näin aikuinen viestittää jo alusta alkaen olevan kiinnostunut lasten maailmasta ja arvostavansa heidän mielipiteitään. Opinnäytetyöni toiminnallisessa osuudessa käytin sadutusmenetelmää sovelletusti, sillä sadutin lapsia rajatusta aiheesta. Aiheen rajaaminen oli tärkeää, sillä saduissa tuli näkyä sekä eläimet että Hämeenlinna.

Opinnäytetyön teoriaosuuden rajaus tuotti aluksi ongelmia. Mielessäni oli monia asioita, joita halusin tuoda esille opinnäytetyössäni, kuten sadutusmenetelmä, lapsilähtöisyys, lasten yksilöllinen huomioiminen, lasten ominainen tapa toimia sekä lasten osallisuus. Lopulta päädyin teoriarajaukseen Reggio Emilia -pedagogiikasta, sadutusmenetelmästä sekä lapsen yksilöllisestä huomioimisesta pienryhmässä, jossa painopiste on kahdessa viimeisessä. Tutustuessani lähemmin sadutusmenetelmään sekä Reggio Emilia -pedagogiikkaan huomasin niissä olevan monia yhtymäkohtia. Niin sadutuksessa kuin reggiolaisuudessa uskotaan lapsen rikkaaseen ja älykkääseen sekä vahvaan luontaiseen asemaan tutkia maailmaa. Lapsille ei anneta valmiita vastauksia, ja aikuisen rooli nähdään kuuntelijana, joka antaa arvoa lasten ajatuksille. (Mm. Dahlberg & Åsen 2003, 184.)

Opinnäytetyössäni näkyy sosiaalipedagoginen toimintatapa. Sosiaalipedagogiikka on ajattelu- ja toimintatapa, joka sisältää joukon toimintaperiaatteita. Näitä ovat muun muassa osallisuus ja osallistuminen, toiminnallisuus, itseapuun auttaminen, kriittisen tietoisuuden herättäminen ja ihmisenä kasvamisen kokonaisvaltainen tukeminen. (Hämäläinen 1999, 62.)

Sosiaalipedagogisessa työssä toisen ihmisen kohtaaminen subjektina nähdään tärkeänä (Hämäläinen 1999, 68). Toiminnassa autetaan ihmisiä näkemään niitä mahdollisuuksia, joilla he voivat vaikuttaa omaan elämänsä yksilöinä ja yhteisöinä. Sosiaalipedagogiikan keinona vahvistaminen tukee ihmisen osallisuutta, itsenäisyyttä, vastuun ottamista, tietoista itsensä kehittämistä ja omaan elämänsä kuun vaikuttamista. (Hämäläinen 2001, 60 - 62.) Sosiaalipedagogisessa työssä toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys ovat korostuvia periaatteita. Työssä suositaan luovaan toimintaan perustuvia työmuotoja, joita ovat musiikki,

kuvataiteet, seikkailu, draama, kirjallisuus ja muut vastaavat inhimillisen aktiiviteetin alat. (Hämäläinen 1999, 67.)

2.2 Toiminnallinen, projektiluontoinen opinnäytetyö

Vilka ja Airaksinen (2003, 16, 23) painottavat opinnäytetyön aihevalinnan tärkeyttä. Heidän mukaansa hyvän aiheen idea nousee koulutusohjelman opinnoista ja on helposti sidottavissa työelämään. Lisäksi opinnäytetyön kautta tiedot ja taidot syventyvät itseä kiinnostavasta aiheesta. Aihetta valitessa on mietittävä itseä kiinnostavia aiheita, sillä on erittäin tärkeää, että aihe motivoi opinnäytetyön tekemiseen. Valitsin opinnäytetyöni toteutustavaksi toiminnallisen, projektiluontaisen opinnäytetyön, sillä koin toteutustavan olevan minulle mieleinen ja motivoiva.

Vilka ja Airaksinen (2003, 48) kuvaavat projektiluontoista, toiminnallista opinnäytetyötä prosessina, joka kestää tietyn ajan. Se voi olla osa isompaa hanketta tai kertaluontoinen tuotos. Projektin sisältöön kuuluvat suunnittelu, organisointi, toteutus, valvonta, seuranta sekä arviointi. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu aina jokin konkreettinen tuotos. Se voi olla esimerkiksi ohje, opas tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Projektin onnistumiseksi työtä tulee suunnitella, organisoida, toteuttaa, valvoa, seurata ja arvioida tarkasti. Työelämän edustajan, ohjaajan ja opinnäytetyöntekijän on hyvä olla yhteydessä jo suunnitteluvaiheessa. (Vilka & Airaksinen 2003, 29, 48.)

Toteutustapa opinnäytetyössäni on kirja, mutta ammattikorkeakoulun toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu tuotoksen lisäksi raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa kerrotaan mitä, miksi ja miten on työn tehnyt, kuvataan työprosessia sekä kerrotaan omat tulokset ja johtopäätökset aiheesta. Raportissa kuvataan myös omaa toimintaa. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 51, 65-66.)

2.3 Sadutukseen liittyviä tutkimuksia

Lasten sadutuksesta on tehty paljon tutkimuksia, raportteja sekä kirjallista materiaalia. Riihelä on tarkastellut väitöskirjassaan (1996) ”Mitä teemme lasten kysymyksille?” saduttamista lapsille annettavan puheenvuoron ja lasten kuuntelemisen näkökulmasta. Riihelä on havainnut ammatti-ihmisillä olevan vaikeutta antaa lapsille tilaisuutta tulla aidosti kuulluksi ja kartoittaa tutkimuksessaan keinoja lapsen ja aikuisen tasapainoiseen osallistumiseen.

Liisa Karlssonin kasvatopsykologian alan väitöskirja (2000) ”Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa” tarkastelee ammattilaisten toiminnan ja ajatusten muuttumista, kun keskitytään lasten ajatuksiin heidän omilla ehdoillaan. Väitöskirjassa käsitellään sadutusta, jossa kehittämishankkeen avulla luotiin työyhteisölle perinteestä poikkeava toimintaympäristö, jossa ammattilaiset oppivat lapsilta ja toisiltaan. Karlssonin teos ”Sadutus, avain osallistavaan toimintakulttuuriin” on väitöskirjan pohjalta koottu sadutuksen yleisteos.

Sadutuksesta on tehty useita pro gradu -tutkimuksia. Rautaheimo (2000) tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan Satukeikkaan osallistuneiden opettajien kokemuksia saduttamisesta ja omasta työstään. Myllylä (1998) tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan ryhmäsadutusta ja sen dynamiikkaa, satujen sisältöä ja aikuisen roolia sadutustilanteessa. Rutasen (1997) pro gradu -tutkielma tarkastelee sitä, mitä ja miten lapset kertovat, miten kerrontakonteksti vaikuttaa satuihin ja miten kertomusten tulkinta muuttuu luettaessa niitä eri kontekstissa.

3 MINUN HÄMEENLINNANI -PROJEKTI

3.1 Minun Hämeenlinnani

Minun Hämeenlinnani -projekti on Hämeenlinnan varhaiskasvatuksen toteuttama projekti. Sen tavoitteena on tuoda esiin lapsen näkökulma omaan asuinympäristöönsä uudessa Hämeenlinnassa. Projektissa korostetaan lapsen roolia aktiivisena toimijana ja vaikuttajana omassa elämässään, vahvistetaan lapsen ja kaupungin välistä dialogia sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta ja omien juurien tiedostamista, tunnistetaan lastenkulttuuria ja työstetään sitä sekä korostetaan taidekasvatusta. Tarkoituksena on myös tukea kasvattajissa niitä osaamisen alueita, jotka tekevät yllä esitettyjen tavoitteiden toteutumisen mahdolliseksi. (Minun Hämeenlinnani 2010.)

Hanke organisoituu osaksi Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Arxin toimintaa. Projektissa luodaan alueellinen malli eri kouluasteiden ja taidelaitosten yhteistyölle. Varhaiskasvatuksen kehittäjinä toimii 10 intovastaavaa. (Minun Hämeenlinnani 2010.)

Käytännön toteutuksen periaatteena on Reggio Emilia -pedagogiikka jota käytetään soveltaen. Toteutuksessa käytetään hyväksi taideilmaisun, leikin, tutkimisen ja lapsuuden kulttuurin keinoja ja vahvuuksia. Tiede, taide ja taito kuuluvat yhteen, ja kaikki aistit ja ”lapsen sata kieltä” ovat mukana oppimisessa. Todellisuuden tajuamisessa fantasialla ja huumorilla nähdään olevan suuri merkitys. Teematyöskentely tekee mahdolliseksi kokonaisuuksien tajuamisen. Pedagogisen dokumentoinnin avulla myös tiedon syntymisen prosessi saadaan näkyviin. Se ei anna valmiita vastauksia vaan herättää kysymyksiä. Aikuinen ei rajoita tai määrittele tuotosta tai tuotetta etukäteen. (Minun Hämeenlinnani 2010.)

Projektin toimintasuunnitelma ulottuu vuoden 2008 syksystä vuoden 2010 loppuun. Projektin eteen on tehty taustatyötä syksystä 2008 syksyyn 2009, jonka jälkeen projekti on lähtenyt käyntiin palaverien ja koulutusten voimalla. Eläimet

seikkailee Hämeenlinnassa -kirjaprojekti on ensimmäinen konkreettinen tuotos Minun Hämeenlinnani -projektissa. Muita tuotoksia tulevat olemaan muun muassa muut opinnäytetyöt, näyttelyt, kirja ja projektikansio. (Minun Hämeenlinnani 2010.)

3.2 Reggio Emilia -pedagogiikka

Opinnäytetyössäni vaikuttaa Reggio Emilia -pedagogiikka. Loris Malaguzzi on kehittänyt Reggio Emilia -pedagogiikan, jonka filosofia pohjautuu yhteisön arvoihin. Näitä arvoja ovat lasten ja aikuisten oikeus olla oman elämänsä tärkeitä toimijoita (subjektius), moninaisuuden kunnioitus, demokratia ja osallisuus, oppiminen, leikki, ilo ja tunteet - elämän kaikki sadat kielet. (Puurula 2005.) Malaguzzi näkee ihmisen kokonaisvaltaisesti, ja juuri tähän ajatukseen pohjautuu hänen ajatuksensa lapsen sadasta kielestä. Kasvatuksen tarkoituksena on vahvistaa lapsen luottamusta omiin kykyihinsä antamalla lapselle mahdollisuus kaikkiin eri kieliin, joilla tarkoitetaan esimerkiksi kuvan kieltä, draamaa, musiikin kieltä, matematiikkaa, puhuttua kieltä sekä kirjoitettua kieltä. (Dahlberg & Åsen 2003, 193.)

Pedagoginen filosofia ja toiminta Reggio Emilia -pedagogiikassa perustuvat lasten oikeuksiin, potentiaaliin ja mahdollisuuksiin (Dahlberg & Åsen 2003, 184). Lapsille tulee antaa mahdollisuus luovuuteen, joka takaa heille vapauden ilmaista itseään, vapauden kokea maailman ympärillään ja vapauden nauttia siitä (Malaguzzi 1987, 24). Pedagogiikan tavoitteena on muuttaa maailmaa yhä demokraattisempaan suuntaan vahvistamalla lasten yksilöllisyyttä sekä oikeuksia (Karlsson & Riihelä 2004, 15).

Malaguzzin (1987, 18, 24) mukaan lapset ovat etsiviä tutkijan alkuja ja heillä on kyky yhdistää asioita, hyödyntää vihjeitä sekä havaita tosiasioita. Lapset tarvitsevat paljon vapautta, joka on esimerkiksi tutkimista ja kokeilua sekä virheiden tekemistä ja niiden korjaamista. Heillä täytyy olla vapaus tehdä tämä kaikki, ilman että kukaan asettaa rajoja sen tekemiseen. Dahlberg ja Åsen (2003, 184) toteavat

Reggio Emilian pedagogisen filosofian olevan ymmärrettävää, sillä elämme suurten vaihtelujen aikaa, jossa lapset ovat suhteellisen näkymättömiä yhteiskunnassa. Reggiolaisuudessa opettaja ei anna valmiita vastauksia vaan lapsi asetetaan mieluummin kysymysten eteen. Lapset haastetaan oppimaan itse opettamisen sijaan. Opettajan rooli nähdään kuuntelijana, joka antaa puhujalle arvoa. Jokaiselle lapselle luodaan tunne, että se mitä hän sanoo, tekee, ajattelee ja päättelee, on tärkeää, vakavasti otettavaa sekä dokumentoinnin arvoista. Malaguzzi puhuikin lapsista ”omien sateenkaarien luojina”, jolloin lapset saavat pääroolin omassa elämässä. (Wallin 2000, 85, 124.)

Tärkeimpänä työvälineenä Reggio Emiliassa on pedagoginen dokumentointi, jonka avulla lapset voivat seurata oman kasvamisensa polkuja (Puurula 2005). Dokumentoinnin päätarkoituksena on luoda perusta yhteiselle pohdinnalle kasvattajien välillä. Yhteisellä pohdinnalla saadaan esiin useita näkökulmia, jolloin omat ja muiden näkökulmat tulevat näkyviin. Dokumentoinnilla esimerkiksi valokuvien, videoina, tekstinä, diakuvina, tai lapsen omina töinä on merkitystä lapsille, sillä dokumenttien avulla autetaan lasta muistamaan merkittäviä tapahtumia sekä pohdittamaan omia oppimisprosesseja. Dokumentoinnin avulla lasten vanhemmat voivat saada paremman käsityksen lasten maailmasta ja voivat sitä kautta päästä siitä paremmin osallisiksi. (Dahlberg & Åsen 2003, 200–201.)

Dokumentit ovat näkyviä ja kertovat henkilöstä. Asiakirjat on siis tärkeä väline jatkuvassa kehittämisessä ja toiminnan arvioinnissa. Dokumentointi voi auttaa myös opettajia kehittymään pedagogin ammatissa, oman toimintansa reflektoinnissa ja omassa kasvussaan sekä suunnitellessa uutta. (Dahlberg & Åsen 2003, 200–201; Puurula 2005; Wallin 2000, 122.)

4 SADUTUS

4.1 Sadutusmenetelmä

Lasten osallisuuteen, kuunteluun ja arvostamiseen on kaivattu konkreettisia metodeja. Koulupsykologi, valtiotieteen tohtori Monika Riihelä alkoi kehittää 1970-luvun lopussa sadutusmenetelmää, sillä hän oli huomionnut, että lasten omat ajatukset eivät tulleet esille perinteisin menetelmin, kuten psykologisia testejä käyttäen. 1980-luvun alussa Riihelä kehitti lasten haastattelumenetelmän, jota kutsuttiin aikakorteiksi. Aikakorttien avulla päästiin seuraamaan lasten ajatuksia. Myöhemmin Liisa Karlsson alkoi tutkia menetelmää, ja vuosina 1995–1997 toteutettiin sekä Riihelän että Karlssonin johtama Stakesin Satukeikka-hanke, jossa menetelmä nimettiin sadutukseksi. (Karlsson 2005, 100; 2001; 2000, 90.)

Sadutus on narratiivinen menetelmä, jonka avulla ajatuksia muokataan tarinaksi. Sadutuksessa syntyy uusi satu tai tarina kertojan ja saduttajan välillä. Menetelmä sopii kaiken ikäisille, mutta eniten sitä on käytetty lasten kanssa. Sadutuksessa lasta tai lapsiryhmää kehoitetaan kertomaan oma kertomus, jota aikuinen kuuntelee ja kirjaa sanatarkasti ylös. Sadutuksen avulla kuunnellaan lapsia ja se on vastavuoroiseen toimintakulttuuriin johdatteleva menetelmä. Päätäväntavallan siihen minkälainen tarinasta tulee, saa lapsi. (Karlsson 2005, 10; Sadutus 2008.) Jokaisen ihmisen ajatukset ovat arvokkaita, ja sadutuksen idea perustuukin sille, että kaikilla on ajatuksia, tietoja ja tarinoita, joita ei ole kenelläkään muulla. Sadutus on uuden kertomakulttuurin synnyttämistä ja taltiointia, jossa kirjataan kertojan ajatukset ja luetaan valmis tarina ääneen. (Sadutus 2006; Sadutus -metodin teoriataustaa 2006.)

Sadutus on yhdessä tekemistä, johon sisältyy vastavuoroinen kuuntelu, kerronta ja toisten ajatusten vakavasti ottaminen. Se on lasten kuuntelua ja osallisuutta korostava työväline. Sadutus on osoittautunut helpoksi ja tulokselliseksi menetelmäksi osallistavan ja vastavuoroisen toimintakulttuurin kehittämisessä. Osallistavassa toimintakulttuurissa toiminta on vastavuoroista, eikä lasta arvioida jatkuvasti. (Karlsson 2005, 11, 38, 41; Sadutus 2008.) Lasten maailmaan voidaan sukeltaa

sadutuksen avulla ja antaa tilaa lapsen omille ajatuksille sekä aloitteille. Näin aikuinen pääsee huomaamaan ja seuraamaan lasten pohdintojen kulkua ja ideoita. Sadutuksen avulla päästään sisälle myös lasten omaan kulttuuriin ja sen rikkautteen. Aikuiset voivat raivata tilaa lapsille ottamalla heidät mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sadutuksen avulla. Sekä aikuiset että lapset kokevat sadutuksen myös mukavana ja tärkeänä toimintana, joka ryhmäyttää ja tuo yhteisöllisyyden tunnetta. Usein saduttavat työntekijät ja vanhemmat hämmästyvät huomatessaan miten taitavia lapset ovat. Saduttamalla lapset rohkaistuvat ilmaistamaan itseään ja tuomaan esiin oma-aloitteisesti ehdotuksiaan. (Karlsson 2005, 41–42.)

Sadutus mahdollistaa osallisuuteen ja ehkäisee syrjäytymistä (Sadutus 2008). Karlssonin mukaan tutkimukset ovat osoittaneet, että sadutus rohkaisee muun muassa monipuoliseen ilmaisuun, mielikuvituksen käyttöön, sanavaraston laajentamiseen, kirjoitetun ja puhutun vuorotteluun, moni-ilmeiseen kerrontaan, kommunikointiin, toisten arvostamiseen, eri näkökulmien huomioimiseen, tiedon prosessointiin, aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen. (Karlsson 2005, 42.)

4.2 Sadutusohje

Sadutus on melko yksinkertainen tapahtuma, ja se vaatii vain kynän, paperia, kertojan ja kuuntelijan (Karlsson 2001). Sadutus alkaa kehotuksella: "Kerro satu (kertomus tai tarina), juuri sellaisen kuin haluat. Minä kirjoitan sen ylös sana sanalta, niin kuin sinä sen kerrot. Kun satu on valmis, minä luen sen sinulle, ja voit korjata sitä, mikäli haluat." Sadutuksessa ei ennakoida eikä ohjata keskustelun kulkua, eikä myöskään arvioida kertomusta. (Sadutus 2006.) Lapsi päättää itse satunsa aiheen, joten muiden ehdottamia aiheita tai kuvasarjoja ei tarvita (Sadutus - metodin teoriataustaa 2006). Sadutuksessa halutaan, että lapsi tuo oman panoksensa toimintaan ja saa vapaasti valita sen, mistä haluaa kertoa. Lapselta ei tule kysyä satua, sillä kysymyksellä ohjataan vastausta. (Karlsson 2005, 45, 127.)

Saduttaja kirjaa lapsen kertoman sadun. Saduttaja kirjoittaa sana sanalta lapsen kertomuksen muistiin, eikä muuta tai korjaa lapsen ”virheitä”. Kirjaamisen yhteydessä voi joutua pyytämään lapselta hieman aikaa kirjoittamiseen, mutta se ei yleensä häiritse itse kertojaa, sillä tauon aikana lapsi loi mieltä rauhassa sitä, miten kertomus jatkuu. Kertomus on hyvä kirjata ylös ja sen voi taltioida myös videolle, nauhalle tai valokuville. Kirjaamisessa on se hyöty, että kertoja voi heti kuulla oman tarinansa, kun tarina lopussa luetaan ääneen. Kirjaamisella osoitetaan arvostusta kertojaa kohtaan. (Sadutus-metodin teoriataustaa 2006.)

Kun satu on valmis, aikuinen lukee lapselle juuri kirjoitetun sadun. Lukiessa satua lapselle konkretisoituu, miten kirjainkoukerot muuttuvat puheeksi, juuri sellaiseksi, jonka hän hetkeä aikaisemmin tuotti. Näin lapsi kuulee, millainen sadusta tuli, ja voi halutessaan vielä muuttaa jotakin. (Karlsson 2005, 53.) Aikuinen korjaa tekstin, jos lapsi haluaa muuttaa jotakin. Lapsi voi kuvittaa kertomuksensa tai piirtää ensin ja kertoa sitten. (Sadutus-metodin teoriataustaa 2006.)

Lapset saavat päättää, kenelle valmiin sadun saa lukea, mutta yleensä lapsista on mukavaa, kun satu luetaan ääneen muillekin. Lapsille on usein tärkeää, että muut kuuntelevat heidän satujaan. Sadun kertojat voivat kokea ylpeyttä kertomuksistaan, kun ne luetaan ääneen, sillä ääneen lukemisella näytetään kertomuksen arvostaminen. Monet aikuiset ovat huomioineet lasten ilmeitä, kun satu on luettu isolle joukolle. (Karlsson 2005, 55.)

Kertomukseen on hyvä kirjata kertojan nimi, ikä sekä kerrontapaikka ja päivämäärä. On mukava seurata, millaisia kertomuksia kulloinkin syntyy ja miten tarinat muuttuvat. Syntyneitä satuja voi käyttää monella eri tavalla. Niistä voi tehdä vaikka oman satukirjan, jota voi säilyttää muiden satukirjojen joukossa kirjahyllyssä. Satuja voidaan lukea yhä uudelleen, ja niistä voi tulla suosittua iltalukemista. Satuja voi lähettää postissa vaikka isovanhemmille ja serkuille ja satujen välityksellä voidaan käydä kirjeenvaihtoa. Lastenkulttuuri on monipuolista ja rikasta, ja sitä kannattaa tallentaa ja säilyttää, sillä saduista voi olla iloa vielä vuosienkin päästä. (Sadutus-metodin teoriataustaa 2006.)

Karlssonin mukaan sadutusmenetelmää voi käyttää väärin, esimerkiksi muuttamalla sen vallan välineeksi ja osoittamalla välinpitämättömyyttä lasta kohtaan. Aikuisen asenne vaikuttaa: saduttajan tulee olla kiinnostunut ja halukas kuuntelemaan lasten ajatuksia sekä pitää niitä tärkeinä ja mielenkiintoisina. (Karlsson 2000, 172–173.)

4.3 Sadutuksen eri muotoja

Sadutuksessa on erilaisia sovelluksia, ja siksi sadutusmenetelmästä on moneksi. Sadutus ei ole sidottu mihinkään tiettyyn paikkaan, ja satu voi syntyä missä vain. Lapsille voi sanoa, että he etsivät paikan, josta satu tulee, ja saduttaa lapsia siellä. Sadutus voi olla osa retkeä ja esimerkiksi näyttelyssä, museossa tai vaikka luonnossa voi saduttaa. Retkellä lapsiryhmää voi kehottaa etsimään paikan, josta satu kertoo ja sitten saduttaa lapsia siellä. (Karlsson 2001; 2005, 10, 191.)

Sadutusta tietystä aihepiiristä kutsutaan aihesadutukseksi. Aihesadutukseen voidaan siirtyä useiden saduttamiskertojen jälkeen, kun on saatu luotua kuunteleva toiminnan kulttuuri. Aihesadutuksessa lapsilta voi kysyä esimerkiksi, liittykö meneillään olevaan tilanteeseen satua. Täytyy myös muistaa, että on tärkeää saduttaa lasta myös hänen valitsemastaan aiheesta. (Karlsson 2005, 47.)

4.4 Sadutusdokumentointi

Sadutusdokumentointi lähtee kiinnostuksesta lasten ajatuksia ja toimintaa kohtaan. Aikuisen tehtävänä on kirjata ja dokumentoida lasten tekemisiä mahdollisimman tarkasti. Menetelminä voi olla esimerkiksi valokuvaus, videointi tai lasten piirrosten kerääminen. Sadutusdokumentointi ei tähtää arviointiin, eikä sitä tehdä lapsilta salaa. Dokumentoinnin avulla koko työyhteisö ja vanhemmat saavat tiedon siitä, mitä on tehty ja miten. Tiiran (2000) mukaan sadutusdokumentoinnissa on yhtymäkohtia reggiolaisen dokumentoinnin kanssa. (Karlsson 2000, 92; Karlsson 2005, 96.)

Lasten tekemisiä voidaan dokumentoida kertomalla, mitä on tapahtunut. Tapa on työläs, sillä se vaatii välitöntä muistiin merkitsemistä sekä tilanteessa että sen jälkeen. Lapsen yksittäisiä lauseita tulisi kirjata muistiin välittömästi, sillä muuten kertomus saattaa muuntua aikuisen muistissa eri muotoon tai unohtua kokonaan. (Karlsson 2005, 96.)

Tiira (2000, 61) kuvaa vesiprojektissaan sadutusdokumentoinnin edistäneen lasten osallisuutta, sillä se lisäsi aikuisten kuuntelevaa työtettä. Myös aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus lisääntyi. Dahlberg ja Åsen (2003, 200–201) puolestaan korostavat vanhempien osallisuutta dokumentoinnissa, jolloin vanhemmat voivat saada paremman käsityksen lasten maailmasta. Dokumentointi auttaa myös opettajia kehittymään ammatissaan. Dokumentointi palvelee siis niin työntekijää, lasta kuin vanhempiakin.

5 ”HEI, MÄ KEKSIN TON!” – YKSILÖIDEN HUOMIOIMINEN PIENRYHMÄSADUTUKSESSA

5.1 Pienryhmätoiminta

Lasten sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa kehitystä. Pienryhmätyöskentely on erinomainen ryhmätyöskentelyn muoto, joka tukee lapsen kognitiivista, sosiaalista ja emotionaalista kehitystä. Ryhmän tulee tukea yksilön jäsenyyttä ryhmässä ja antaa yksilöille mahdollisuus oppia tuntemaan itseään. Ryhmässä lapset oppivat käsittelemään erilaisia ajatuksia, kokemuksia ja näkökulmia. Ryhmätyöskentely auttaa lapsia tuntemaan toisiaan ja luottamaan ryhmän jäseniin, ja sitä kautta lapsi oppii luottamaan myös itseensä. Ryhmätyöskentelyn avulla lapset oppivat myös toisilta lapsilta. (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2006, 14; Karila ym. 2006, 8-9.)

Pienessä ryhmässä ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa nopeammin kuin suuressa ryhmässä. Tutussa pienryhmässä lapsen on hyvä olla ja tuoda ajatuksiaan kuulu-

viin. Pienryhmässä lasten on helppo antaa tilaa kaikille ja jokaiselle jää aikaa sanoa mielipiteensä. (Karlsson & Riihelä 1991, 75.) Erilaisissa hankkeissa erinomaiseksi toimintatavaksi onkin juuri osoittautunut pienryhmätoiminta, sillä lapset hakeutuvat luontaisesti pienryhmiin. Usein lapsista muodostetaan heti päivähoitovuoden alussa pysyvät pienryhmät, jotka lisäävät kunkin lasten osallistumista. Kussakin ryhmässä on hyvä olla erilaisia lapsia ja sekä tyttöjä että poikia. Tällä tavoin pienryhmän toiminnassa ja keskusteluissa nousee esille mahdollisimman monenlaisia näkökulmia. (Karlsson 2005, 85.)

Pieni ryhmä antaa mahdollisuuden aikaan ja tilaan sekä omien ajatusten esille tuomiseen ja toisten ryhmäläisten kuuntelemiseen. Suuressa ryhmässä yksittäiselle lapselle ei jää juurikaan aikaa yksilöllisesti. Aikuisen kannattaa jakaa lapset ryhmiin, sillä lasten valitessa ryhmänsä saattaa joku jäädä ilman ryhmää ja kokea itsensä hylätyksi. (Karlsson 2005, 85.) Ryhmän vaikutus perustuu erilaisuuteen, ja hyvin toimivassa ryhmässä suositaankin erilaisuutta. Erilaiset yksilöt reagoivat eri tavoin toimiessaan ryhmässä. (Raina & Haapaniemi 2005, 107.) Rasku-Puttonen (2006, 122) kuvaa yhteistoiminnallisten pienryhmien olevan tärkeä osa yhteisöllisyyden ja huolenpidon edistämisessä. Parhaimmillaan pienryhmässä työskennellään luovasti ja opitaan toisilta ryhmän jäseniltä. Jotta tämä toteutuisi, on ryhmän jäsenten opittava luottamaan toisiinsa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan kasvatuspäämääristä. Lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin ja yksilöllisyyden kunnioittamisen lisäksi on tärkeää, että lapsi oppii ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on luoda edellytyksiä hyvän yhteiskunnan ja maailman muodostumiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.) Kaipio (2000, 95–96) puhuu yhteisöpedagogisesta mallista, jossa korostuu kokonaisvaltaisuus siten, että koko yhteisön jäsenet sekä yksilöllisyys ovat toiminnallinen kokonaisuus. Sekä yksilöllinen että yhteisöllinen näkökulma ovat tärkeitä.

5.2 Osallisuus ryhmässä

Lasten osallisuuden merkitystä on alettu korostaa nykyaikana (Karila ym. 2006, 8). Päivähoidossa puhutaan paljon lapsikeskeisestä kasvatuksesta, sillä lapsella on oikeus saada turvallisessa ympäristössä ikä- ja kehitystasonsa mukaista hoitoa. On tärkeää, että lapsi saa esittää omia ajatuksiaan päivähoidosta, ja lasten ääneen on hyvä herätä päivähoitohenkilökunnan tasolla. Lapsi tulee nähdä aktiivisena toimijana ja osallistujana, yhteiskunnallisena vaikuttajana tasa-arvoisessa asemassa aikuisen kanssa. Lapsella on myös oikeus esittää omia näkemyksiään, jotka aikuisen on tärkeää ottaa huomioon. Osallisuus ei ole ainoastaan yksilön tunne, sillä ihmisen on itse koettava olevansa osallinen. Osallisuuteen kuuluvat myös yhteisöllisyys ja vastavuoroisuus, koska osallisuutta ei ole ilman toista ihmistä. Osallisuus on sekä yksilön että ryhmän tunne, joka näkyy konkreettisina tekoina, tapana toimia toisen kanssa. (Stenius & Karlsson 2005, 5, 8–9.)

Rasku-Puttosen (2006, 14, 113) mukaan osallisuuden kokemukset vahvistavat lasten toimijuutta ryhmässä. Ryhmätyöskentelyn kautta lapset oppivat kantamaan vastuuta ja hyväksymään erilaiset henkilöt ryhmässä. Kun ryhmän jäsenet kokevat olevansa tasa-arvoisia ja ryhmän toiminta on oikeudenmukaista, he oppivat myös arvostamaan erilaisuutta. Ryhmään kuulumisen tunne vahvistuu, kun lapsi saa kokemuksen itsensä tarpeellisuudesta. Esimerkiksi vastuulliset tehtävät vahvistavat lapsen ymmärrystä itsestä sekä lisäävät vastuuntuntoa ja itsearvostusta. Yhteisöön kuuluminen antaa lapselle kokemuksen yhteenkuuluvuudesta, yhteiseen toimintaan kiinnittymisestä, osallisuudesta ja vertaiskulttuurista. Yhteisöissä kehittyvät niin tiedot kuin taidotkin. (Rasku-Puttonen 2006, 14, 113; Ikonen 2006, 164.)

5.3 Sadutus pienryhmässä

Sadutus nähdään yhteisöllisenä toimintatapana, sillä toiminnan keskiössä on lasten keskinäinen vuorovaikutus. Saduttaessa ryhmän yhteenkuuluvuus tiivistyy ja tullaan tutuiksi ryhmän jäsenten kanssa. Kerrontatilanne on vuoropuhelua kertojien kesken. (Karlsson 2000, 93; Sadutus 2006.)

Kerronnassa näkyvät sekä yhteisö että yksilö, sillä kukin osapuoli voi tuoda omia mielenkiinnon kohteitaan esille. Yhdessä ryhmän kanssa kerrottu satu luo yhteisöllisyyttä ja yhdessä pohtimista. Asioihin tulee monia näkökulmia. Kaikkia tyydyttävät juonenkäänteet tulee löytää, jotta yhteinen tarina syntyy. Ryhmätilanne luo yhteenkuuluvuutta, jossa jokaiselle löytyy oma paikka. (Karlsson 2005, 70, 93.) Ryhmäsadutuksen avulla lapset oppivat arvostamaan toistensa ajatuksia. Lapset voivat jakaa ihmettelyä, huumoria, jännityksiä ja huolia. Saduttamalla lapset pysähtyvät yhteiseen hetkeen ja kohtaavat toisensa. Sadutuksen avulla lapset tutustuvat toisiinsa uudella tavalla ja saavat nauttia yhdessäolosta. (Sadutus-metodin teoriataustaa 2006.)

5.4 Yksilöiden huomioiminen ryhmäsadutuksessa

Päiväkodissa vuorovaikutuksen maailma on moninainen. Siinä tulevat esille useat toimijat, monet erilaiset näkemykset ja kilpailevat voimasuhteet (Rasku-Puttonen 2006, 111). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 15) painotetaan sitä, että lapsen tulee kokea tulevaisuutensa arvostetuksi, hyväksytyksi omana itsenään, kuuluksi sekä nähdyksi. Lapsi tulee kohdata myös yksilöllisesti hänen tarpeidensa, persoonallisuutensa ja perhekulttuurinsa mukaisesti, ja hänen tulee kokea olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään.

Helenius (2008, 57–58) on yhdistänyt kasvatustieteestä näkökulmaa osaksi pedagogisen prosessin suunnittelua ja toteuttamista. Lasta tarkastellaan yksilöllisenä ja ainutkertaisena ryhmän jäsenenä. Ryhmässä lasten yksilöllisyys pääsee kuitenkin esiin vain yhteydessä muihin. Karlssonin (2005, 44, 51) mukaan sadutus palvelee lapsen yksilöllisyyttä ja hyväksymistä, sillä se innostaa ja vahvistaa luottamusta lapsen omiin ajatuksiin ja näkemyksiin. Lapselle on tärkeää, että hän saa tehdä itse, vaikuttaa ja olla aktiivinen sekä tulla arvostetuksi. Yksilöön tulee suhtautua hyväksyvästi ja ymmärryksellä, sillä tämä on yksilön kehitykselle tärkeää (Raina & Haapaniemi 2005, 108).

Sadutuksessa näkyy lapsen kuuntelu ja arvostus, ja se antaa lapselle läheisyyden ja turvallisen tunteen tässä ja nyt. Sadutuksessa lapset kertovat ajatuksistaan ja oppivat vastavuoroisuuteen kuuntelemalla toisiaan. (Sadutus-metodin teoriataustaa 2006.) Raina ja Haapaniemi (2005) toteavat jokaisen lapsen olevan yksilönä ryhmässä ja toimivan itselleen ominaisella tavalla. Karlssonin ja Riihelän (1991, 72–73) mukaan ryhmässä yksilö ei menetä identiteettiään, vaan se voi kasvaa ja voimistua ryhmätyöskentelyssä.

Ryhmässä tahtovat kuitenkin usein jäädä sivuun ajattelijat. Kasvattajan onkin huomattava erityisesti ryhmän hiljaiset lapset, sillä usein vilkkaammin itsensä ilmaisevat tahto- ja tunnepersonat voivat vallata kaiken huomion (Raina & Haapaniemi 2005, 109.) Karlsson (2005, 135) toteaa, että ujut ja hiljaiset lapset voidaan saada rohkaistumaan sadunkerrontaan, kun sadutusta on tehty pidempään. Sadutuksen avulla epävarmat lapset voivat vahvistaa itsetuntoaan vähitellen.

5.5 Kasvattajan rooli

Kasvattajan tulee kiinnittää huomiota omaan rooliinsa kasvatusyhteisössä. Sadutus on hyvä keino saada aikuiset ottamaan lapset mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Jokaisen lapsen oma osaaminen huomataan ja lapsi tulee näkyviin tiedon ja kulttuurin tuojana. (Karila ym. 2006, 8; Karlsson 2005, 10.) Kasvattajan taito havaita lapsen yksilöllisyys korostuu toiminnan suunnittelussa, jossa tulee ottaa huomioon lapsen yksilölliset kasvu- ja oppimisprosessit (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 75). Kasvattajalta vaaditaan monipuolisia taitoja ja herkkyyttä havaita jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita sekä vastata niihin (Parasta aikaa päiväkodissa 2006, 4). Hujala ym. (1998, 75) painottavat sitä, että yksilöllisyyden korostaminen ei tarkoita ryhmäkasvatuksen merkityksen vähenemistä.

Pienryhmissä yksilön toiminnan merkitys korostuu. Pienryhmätoiminnan ajatellaan vaikuttavan yksilön sosiaalisuuteen, samalla kun hänen luovuutensa vapau-

tuu. Kasvattajan roolina on toimia taustalla avustajana ja tutkijana sekä tukea lasta löytämään omat selviytymiskeinot sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa että itsenäisessä toiminnassa. Kasvattajan on siis osattava myös antaa tietoisesti tilaa lapsille. (Karlsson & Riihelä 2004, 29; Raina & Haapaniemi 2005, 107; Karila ym. 2006, 9.) Ryhmätyöskentelyssä vältetään harvoin konflikteilta. Konfliktien kautta lapset oppivat ratkomaan erilaisia näkemyseroja ja ristiriitoja oikeudenmukaisesti. Kasvattajan tehtävänä on auttaa ongelmien ratkomisessa silloin, kun ryhmä ei siitä yksin selviä. (Rasku-Puttonen 2006, 124.)

Ryhmässä tulee muistaa jokaisen jäsenen yksilökohtainen tarkastelu ja yksilöllinen lähestymistapa (Kaipio 2000, 96). Jokaiselle lapselle on varmistettava samantyyppiset mahdollisuudet osallistua työskentelyyn (Karila ym. 2006, 9). Jokaisen lapsen temperamenttiin, sosiaaliseen kompetenssiin sekä muihin kehityksen osa-alueisiin liittyvät yksilölliset piirteet on siis tunnistettava, sillä ne vaikuttavat lapsen tapaan olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Yksilön ymmärtämistä tarvitaan, mutta ryhmässä ei voida toimia vain yhden lapsen hyväksi. Vaikka lapset on kohdattava yksilöllisesti, niin ryhmässä kasvattaja ei voi jakaa huomiota kaikille yksilöinä koko ajan. Näin lapset oppivat myös odottamaan vuoroaan. (Raina & Haapaniemi 2005, 11, 108; ks. myös Kaipio 2000, 95.)

6 SADUTUSPROJEKTI

6.1 Projektin suunnittelu

Vilkan ja Airaksisen (2003, 29) mukaan työelämän edustajan, ohjaajan ja opinnäytetyöntekijän on hyvä olla yhteydessä jo suunnitteluvaiheessa. Ensimmäinen kosketukseni opinnäytetyöstä oli keskustelu Varuskunnan Varhaiskasvatuskeskuksen johtajan kanssa tulevan opinnäytetyöni hankkeistamisesta, jossa esitin ideani sadutusprojektista. Ideani sopi hyvin päiväkodin syksyn ”Minun Hämeenlinnani -projektiin”. Toivoin voivani toteuttaa työni Varuskunnan päiväkodin 3–5-vuotiaiden ryhmässä, sillä ryhmä oli minulle tuttu jo ennestään. Tämä sopi sekä

johtajalle että ryhmän työntekijöille. Aikataulua suunnittelin yhdessä päiväkotiryhmän työntekijöiden kanssa.

Suunnittelu alkoi jo loppukevällä 2009, jolloin minulla oli ensimmäinen tapaaminen ryhmän lastentarhanopettajan kanssa. Tuolloin minulla oli jo idea sadutusprojektista. Muokkasimme ideaani yhdessä sellaiseksi, että siinä näkyisivät sekä Hämeenlinna, että ryhmän syksyn eläinteema. Toinen tapaamisemme oli heti elokuun 2009 alussa, jolloin löimme aikatauluja lukkoon. Suunnittelimme toimintani niin, että se sopisi ryhmän normaaliin päivärytmiin.

Suunnitteluseminaarin jälkeen hain tutkimuslupaa Varuskunnan Varhaiskasvatuskeskuksen johtajalta. Projektin oli tarkoitus alkaa syyskuussa 2009. Ennen sadutusprojektin alkua tein muutaman päivän sijaisuuden päiväkotiryhmässä ja tutustuin näin myös ryhmän uusiin lapsiin. Sadutusprojekti oli helppo aloittaa, kun tunsin kaikki lapset projektin alkaessa.

6.2 Projektin toteutus

Kuvaan opinnäytetyön toiminnallista osuutta päiväkirjamuodossa. Kuvaan jokaisesta tapaamiskertaamme yksityiskohtaisesti ottaen esille tärkeitä kohtia projektin kulussa.

Projektissa oli selkeä rajausta aiheensa puolesta, joten annoin saduille aiheet etukäteen. Sadun piti kertoa retkipaikasta ja päähenkilöiden tuli olla eläimiä. Karlssonin (2005, 126) mukaan aikuinen voi antaa sadulle aiheen silloin, kun hän tietää, mihin toiminnalla tähdätään, sekä keinot, jotka toimivat parhaiten tavoitteiden saavuttamiseksi.

6.2.1 “Mun iskällä on kanssa projekteja” – Ensimmäinen tapaaminen

Tavoitteet

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus lähti liikkeelle siitä, kun menin päiväkodille kertomaan lapsille projektista. Ensimmäisessä tapaamisessa tavoitteenani oli tutustuttaa lapset sadutusprojektiin ja innostaa heitä projektista ja siihen osallistumisesta. Halusin lasten äänet ja ideat kuuluviin jo retkikohteita suunniteltaessa. Toiminnan teemana oli projektiin tutustuminen. Toisiimme meidän ei tarvinnut tutustua sen koommin, sillä tunsimme jo kaikki toisemme. Tarkoituksena oli kuitenkin edesauttaa ryhmäytymistä.

Toimintakerran kuvailua

Koko lapsiryhmä oli koolla tapaamisessamme muutamaa lasta lukuun ottamatta. Istuimme matolla piirissä niin, että näin kaikki lapset, ja kerroin lapsille sadutusprojektista ja sen kulusta. Lapset innostuivat kovasti projektista. Aluksi juttelimme lasten kanssa siitä, mitä satukirjassa pitää olla ja millainen on hyvä satukirja. Eräs vastaus oli: *kuvia ja kirjoitusta, muuten sitä ei voi lukea*. Kerroin lapsille, että teemme ihan oman satukirjan, joka kertoo eläimistä ja Hämeenlinnasta, ja että se on pitkä projekti. Tämän jälkeen juttelimme Hämeenlinnan laajenemisesta, ja näytin kartasta, kuinka suuri Hämeenlinna on. Kysyin myös, tietääkö kukaan, miksi Hämeenlinnasta on tullut suurempi. Vastaukseksi sain muun muassa: *koska tääl on paljon ihmisiä ja kauppoja*. Sitten pohdimme, mitä paikkoja Hämeenlinnasta löytyy ja mikä olisi hyvä retkikohde, jossa voisi keksiä sadun. Vastauksia tuli monenlaisia:

Mun lähellä on yks Manu-kauppa

Mun lähellä on Siwa

Hoplop

Mä olen käynyt junaretkellä

Mä olen käynyt uimassa

Linnanpuisto

Mun oman kodin pensaassa oli siili

Me olemme nähneet vanhoja rakennuksia kauempana

Mä näin ku yks vanha talo rikottiin

Mä olen käynyt isjän kanssa vanhalla paloasemalla

Lapset innostuivat kertomaan, missä he ovat käyneet, ja muut innostuivat toisten lasten paikoista: *Mäkin olen käynyt siellä.*

Jos minulta kysyttäisiin, mitä Hämeenlinnasta löytyy, vastaisin ensimmäisenä Hämeen linna ja Aulanko. Nämä eivät kuitenkaan olleet lapsille merkityksellisiä paikkoja, ja he keksivät sellaisia retkikohteita, joita ei itselleni tullut edes mieleen. Kuten Stenius ja Karlsson (2005, 5) toteavat, on lapsi nähtävä aktiivisena toimijana ja hänen on koettava olevan osallinen. Aluksi olin ajatellut keksiväni retkikohteet itse, mutta sain hyvän idean ryhmän lastentarhanopettajalta ottaa lapset mukaan retkikohteiden suunnitteluun. Lapset innostuivat kovasti retkiajatuksesta ja kyselivät heti, koska lähdetään. Ensimmäinen tapaaminen meni hyvin ja lapset tutuivat olevan innoissaan projektista. Varsinkin tuo ”projekti”-sana kiehtoivat kovasti. Eräs poika totesikin, että *mun iskällä on kanssa projekteja.*

Lasten retki-ideoiden pohjalta suunnittelimme ryhmän aikuisten kanssa retkikohteet ja valitsimme retkiksi Hämeenlinnan kirkon, Hämeenlinnan Prisman, Hämeenlinnan rautatieaseman sekä Hämeenlinnan palokunnantalon. Valintojen jälkeen soitin sekä kirkkoon että palokunnantalolle ja kysyin, voisimmeko tehdä retken kohteisiin, sekä varasin taksikyydit Prismaan ja rautatieasemalle, jotka sijaitsevat hieman kauempana päiväkodista. Tein myös vanhemmille tiedotteen projektista, jossa kerroin projektin kulusta sekä kysyin luvan lapsen projektiin osallistumisesta (LIITE 1).

Ensimmäisen kerran arviointia

Toimintakerran tavoitteet, tutustuminen ja innostaminen projektiin, toteutuivat hyvin. Koska olimme jo tuttuja keskenämme, niin yhteinen keskustelu oli luontevaa eikä minua tarvinnut ujostella. Ensimmäisen tapaamisen tavoitteita tuki se, että olin ollut edellisellä viikolla ryhmässä töissä muutaman päivän, joten projektin aloitus oli siltä osin helppoa. Tunnelma oli rauhallinen, ja lapset osallistuivat

hienosti projektin suunnitteluun. Lapset tuntuivat innostuvan projektista ja olivat innoissaan ”projekti”-sanasta.

Koko ryhmän kerralla ottaminen projektin suunnitteluun oli hyvä asia, sillä kaikki projektiin osallistuvat lapset saivat kuulla yhtä aikaa tulevasta projektista. Kuitenkin suuressa ryhmässä hiljaisemmat lapset jäivät vähemmälle huomiolle, ja yksilöllinen huomioiminen oli haastavaa. Koin kuitenkin, että ensimmäinen tapaaminen koko ryhmän läsnä ollessa oli oikea ratkaisu. Jatkoimme tästä eteenpäin pienryhminä, joissa jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen on helpompaa. Kuten Karlsson ja Riihelä (2004, 29) toteavat, pienryhmissä yksilön toiminnan merkitys korostuu.

6.2.2 Sadutusryhmä 1, Hämeenlinnan kirkko

Tavoitteet

Ensimmäisen sadutuskerran päällimmäisenä tavoitteena oli onnistua sadutuksessa. Uuden menetelmän käyttäminen jännitti minua. Tavoitteenani oli pysyä aikataulussa, ja tämän vuoksi olimme mitoittaneet ajan niin, että aikaa olisi varmasti riittävästi. Tavoitteena oli myös ryhmän jäsenten yksilöllinen huomiointi ja jokaisen lapsen äänen kuuluminen sadussa.

Kohti kirkkoa

Lähdimme retkelle Hämeenlinnan kirkkoon tiistaiamuna. Osa lapsista ei ollut koskaan käynyt kirkossa, joten jännitystä oli ilmassa. Retkiryhmään kuului neljä nelivuotiaasta lasta ja yksi vajaa kolmevuotias sekä ryhmän lastenhoitaja. Päiväkodille tultuani lapset olivat jo innoissaan odottamassa retkelle pääsyä ja esittelivät mukaan tulevia eväitään. Eräs poika oli huolissaan, että hän ei osaa sitten keksiä satua. Karlssonin (2005, 71) mukaan joskus lapset voivat olla sitä mieltä, että he eivät osaa kertoa tarinaa. Usein tähän on syynä se, että lapsi ei tiedä mitä sadutus on, ja voi luulla, että hänen pitäisi osata ulkoa jokin tarina. Kerroin, että teemme sadun yhdessä ja että kyllä se varmasti onnistuu meiltä. Ulkovaatteita pukiessamme ryhmän nuorin tyttö totesi, että *meillä pitää olla päällä nämä pelastusliivit*, kun

laitoimme lapsille turvaliivit päälle. Turvaliivit tuntuivatkin olevan merkittävä asia retkelle lähdössä, lapset olivat nimittäin tottuneet käyttämään turvaliivejä aina kun he lähtivät retkelle.

Lähdimme kävelemään kohti Hämeenlinnan kirkkoa puoli yhdeksän aikaan. Perille päästyämme eräs lapsi varmisti, että eihän kirkossa sitten soiteta musiikkia, sillä häntä pelotti tuo musiikki. Kerroin, että saamme tutustua kirkkoon ihan rauhassa ilman musiikkia eikä siellä ole muita kuin me. Kirkkoon päästyämme koko ryhmä asteli hiljaisena sisälle ja katseli ympärilleen. Tutustuimme vielä hetken kirkkoon.

”Mikähän eläin täällä seikkailee?”

Tutustuttuamme kirkkoon aloimme työstää satua. Lapset valitsivat kirkon viimeisen penkkirivistön sopivaksi sadun keksimispaikaksi. Olin soveltanut sadutusmenetelmää rajatun aiheen takia, joten aloitin kysymällä, mikä tai mitkä eläimet voisivat asua kirkossa. Lapsilta tuli useita ideoita, kuten bambi, kissa ja leijonakuningas. Lopulta he päätyivät yhteistuumiin siihen, että kirkossa asuu kissaperhe. Sadun keksiminen lähti liikkeelle hienosti, ja jokainen lapsi osallistui sadun kerrontaan. Ryhmä oli selvästi jakautunut lapsiin, joilta tuli paljon ideoita satuun, ja niihin, jotka seurasivat sivusta. Tämän vuoksi kysyin myös hiljaisemmilta lapsilta, mitä sadussa voisi seuraavaksi tapahtua. Näin jokainen sai puheenvuoron ja oman äänensä kuuluviin sadussa. Kun lapset olivat sitä mieltä, että satu on valmis, katselimme vielä hetken ympärille. Tämän jälkeen meno alkoi kiihtyä sen verran hurjaksi, että päätimme lähteä takaisin päiväkodille. Olimme vielä mukaamme esitteet kirkosta, jotka osoittautuivat lapsille erittäin tärkeiksi. Olimme kirkossa reilun puoli tuntia. Kävelymatka päiväkodille sujui hyvin, ja retken jälkeen lapset jatkoivat normaalia päivää päiväkodissa.

Iltapäivällä menin takaisin päiväkodille, jossa jatkoin sadutusta. Menimme jumpasaliin viimeistelemään satua, ja lapset saivat tehdä satuun haluamiaan lisäyksiä. Ongelmaksi kuitenkin koitui tuo jumppasali, joka innosti riehumiseen. Tämän vuoksi päätimme yhdessä ryhmän aikuisten kanssa, että seuraavalla kerralla sadutan lapsia jossakin muussa paikassa. Vaikka lasten keskittyminen tuntui herpaantuvan, niin lapset saivat kuitenkin viimeisteltyä sadun loppuun. Muutama lapsi

halusi vielä piirtää kuvia kirkosta ja satuun liittyvistä eläimistä. Tämän jälkeen lopetimme päivän osalta sadutuksen, sillä seuraavana päivänä jatkaisimme sadun kuvituksen merkeissä.

”Koska me syödään eväät?”

Sadun kerronnan lomassa lapset söivät eväitä, jotka tuntuivat sadun kerrontaa kiinnostavimmilta. Minulla oli ollut ajatuksena, että lapset saisivat syödä eväitään sadun keksimisen jälkeen. Lapset odottivat kuitenkin niin kovasti eväiden syöntiä, että annoin heidän syödä eväitä myös sadun kerronnan aikana. Tämä oli erittäin toimiva tapa, sillä eväitä syödessä sadun kertominen alkoi luistaa paremmin.

”Ota tosta kuva”

Eräänä dokumentoinnin välineenä meillä oli päiväkodin kamera. Aluksi ryhmän lastenhoitaja otti kuvia, mutta kuvien ottamisen lomassa koimme kuitenkin järkevämmäksi, että minä otin kuvia. Tutkimme kirkkoa minun johdollani, ja lapset kertoivat luontevammin minulle, mistä halusivat kuvia otettavan. Kiinnostavimmiksi paikoiksi kirkossa osoittautuivat urut sekä papin saarnastuoli, josta lapset käyttivät nimitystä ”papin oma paikka”. Otin myös yhteiskuvan ryhmän jäsenistä, jonka suunnittelin liittäväni satukirjaan, ryhmän sadun perään.

Kuvituksen aika

Seuraavana aamuna aloitimme sadun kuvittamisen. Kysyin ryhmäläisiltä, millä tavalla he haluaisivat kuvittaa kirjaa ja annoin myös vaihtoehtoja kuvittamiseen. Lapset päättivät kuvittaa satua tusseilla piirtäen ja halusivat ottaa mallia kirkosta saadusta esitteestä. Sadun kuvittaminen ei kaikkia ryhmäläisiä tahtonut enää innostaa, joten kuvitusprosessi oli nopea. Mielenkiintoisemmaksi osoittautui edellispäivänä otettujen valokuvien valinta kannettavalta tietokoneelta. Lapset valitsivat muutaman valokuvan kirjan kuvitukseksi, ja valokuva kirkon uruista sai suuren suosion, olihan satukin muodostunut vahvasti juuri urkujen ympärille. Kuvitusosuus oli valmis tunnissa. Lapset saivat aikaan hienoja kuvia, ja näin alkoi minun roolini kuvien skannaamisessa koneelle. Hienosti onnistui tämäkin aamu, mutta ensimmäisen ryhmän kokemuksen perusteella retkellä tehty sadutus oli lap-

sille mieleisin juttu sadun tekemisessä, ja siellä lapset keskittyivät kaikista parhaiten.

Sadutuskerran arviointia

Ensimmäinen sadutusretki onnistui hyvin. Kirkko retkikohteena oli lapsille mieleinen ja sieltä saadut esitteet kirkosta olivat lapsille tärkeitä. Karlsson (2005, 44) kertoo, että aikuinen oppii sadutusmenetelmän luonteen suoraan lapsilta ja muutamien kertojen jälkeen sadutus alkaa jo sujua luontevasti. Täytyy vain uskaltaa tarinan ja hetken vietäväksi. Ensimmäinen sadutuskerta jännitti minua, mutta olin yllättynyt siitä kuinka hyvin lapset innostuivat sadun tekemisestä ja kuinka hyvin he saivat sadun etenemään. Koin tosiaan oppineeni sadutuksen luonteen suoraan lapsilta. Lapset jaksoivat myös istua paikoillaan ja keskittyä sadun tekemiseen upeasti. Aamupäivä oli retkiaikana toimiva, mutta iltapäivällä meno alkoi olla jo sen verran hurjaa, että keskittymisestä ei tahtonut tulla mitään. Näin ollen iltapäivällä työstimme satua vain puolisen tuntia. Valmista kuitenkin tuli, mikä olikin kaikkein tärkeintä.

Ensimmäisen ryhmän sadutus onnistui kaiken kaikkiaan hyvin. Itse jännitin ensimmäistä kertaani saduttajana ja totesin, että ei siinä ihan ohjeiden mukaan menety. Tarkoituksena oli käyttää sadutusmenetelmää sovelletusti, sillä olinhan itse rajannut sadun aiheen. Mietin, olinko käyttänyt menetelmää väärin, sillä perusohje sadutuksessa on, että aikuinen ei anna kertomukselle aihetta eikä tee lisäkysymyksiä (Karlsson 2005, 44). Koin kuitenkin sovelletun sadutusmenetelmän palvelevan projektin tarkoitusta, sillä projektin aihe oli rajattu. Saduttaessa autoin lapsia sadun etenemisessä tekemällä kysymyksiä hiljaisten hetkien tullessa, sillä muuten satu ei olisi edennyt minnekään.

Retkellä lapset odottivat kovasti eväiden syöntiä, sillä eväät olivat lapsille todella tärkeä osa retkeä. Päätin että seuraavalla retkellä lapset saisivat syödä eväitä jo ennen sadutuksen aloittamista, jolloin se ei häiritsisi itse sadutustilannetta.

Ryhmässä jokaiselle jäsenelle löytyi oma paikka, kuten Karlssonkin (2005, 70) toteaa. Pienessä ryhmässä jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen toteutui, ja

oli mukavaa toimia pienryhmän vetäjänä, jossa jokainen lapsi oli osallisena sadun syntymisessä.

Karlsson (2005, 47–48) kuvaa ensimmäistä sadutustapahtumaa tapahtumana, joka jää varsin monille muistiin. Usein saduttaja muistaa läheisyyden tunnelman sekä lasten kokemuksen kertomuksensa arvostamisesta. Aikuiset saattavat usein hämmästyä siitä, kuinka helposti ja kuinka hienoja satuja lapsilta syntyy, vaikka heille ei ole opetettu hyvän sadun kerrontaa. Uskon, että ensimmäinen sadutuskerta jää minulle ikuisesti muistiin. Olin yllättynyt siitä, kuinka innoissaan lapset olivat sadutuksesta, ja kuinka luovia he olivat. Satu syntyi helposti ja sadutus oli kaiken kaikkiaan iloinen ja osallistuva toimintakulttuurin muoto.

6.2.3 Sadutusryhmä 2, Hämeenlinnan Prisma

Tavoitteet

Toisen retken tavoitteena oli onnistua vähintään yhtä hyvin kuin ensimmäisellä retkellä, olihan minulla jo yksi sadutuskokemus takana. Myös yksilöllinen huomiointi oli jälleen tärkeänä tavoitteena. Raina ja Haapaniemi (2005, 109) huomauttavat, että on muistettava ottaa huomioon erityisesti ryhmän hiljaiset lapset, sillä usein vilkkaammin itsensä ilmaisevat tahto- ja tunnepersonat voivat vallata kaiken huomion. Jo etukäteen tiesin, että ryhmässä oli muutama hiljaisempi lapsi, ja tavoitteena oli saada heidän äänensä kuuluviin sadussa. Koska tavoitteenani koko projektissani oli huomioida lapsia yksilöllisesti, niin otin tämän asian erityisesti huomioon. Tällä kertaa menimme retkelle taksilla, joten aikataulussa pysyminen oli tärkeää.

Kohti Prismaa

Lähdimme aamusta retkelle Prismaan. Retkiryhmään kuului yksi viisivuotias, kaksi neljävuotiasta ja kaksi kolmevuotiasta lasta sekä ryhmän lastenhoitaja. Päiväkodille mennessäni lapset odottivat jo kovasti retkelle lähtöä. Olin tilannut taksin yhdeksäksi, mutta se oli myöhässä. Odottaessamme taksia keskustelimme lasten kanssa tulevasta retkestä, joten taksin odottamisaika käytettiin tehokkaasti. Kes-

kustelimme siitä, miksi olimme lähdössä retkelle ja lapset tiesivät, että lähdimme Prismaan keksimään satua, emmekä ostoksille. Keskustelimme myös siitä, miten retkellä käyttäydytään. Lapset kertoivat, että pitää olla kiltisti ja kuunnella aikuisia. Lopulta pääsimme lähtemään isolla tilataksilla Prismaan ihan hyvissä ajoin. Taksimatka oli lapsista jännittävä, sillä menimme pienen matkan myös moottori- tiellä. Sovin kuljettajan kanssa, että hän hakisi meidät puolen tunnin päästä takai- sin päiväkodille. Viime kerran sadutus oli vienyt tuon puoli tuntia. Taksimatkasta meni lasku suoraan päiväkodille, joten minun ei tarvinnut huolehtia siitä.

”Koska me syödään eväät?”

Viime kerrasta poiketen lapset söivät eväitään Prisman pihalla heti perille päästy- ämme. Edellisestä retkestä viisastuneena päätin, että eväät on hyvä syödä heti aluksi, niin ne eivät sitten ole viemässä ajatuksia pois sadun tekemisestä. Eväiden syönti vei kuitenkin yllättävän paljon aikaa, emmekä voineet aloittaa sadutusta vielä syönnin yhteydessä, sillä emme olleet tutustuneet vielä retkikohteeseemme. Alkoi jo hieman jännittää, kuinka aikaa jää itse sadutukseen.

”Mikähän eläin täällä seikkailee?”

Eväiden syönnin jälkeen menimme sisälle Prismaan. Katselimme hieman ympäril- lemme ja löysimme leluosaston vierestä penkin, joka oli lasten mielestä hyvä paikka saduttamiseen. Penkille istuttuamme aloimme työstää satua. Lapset keskit- tyivät hyvin sadun kertomiseen. Tällä kertaa olin kuitenkin arvioinut ajan väärin ja satumme jäi vielä pahasti kesken, kun taksi tuli puolen tunnin päästä hakemaan meidät pois. Viime retkellä vietimme kirkossa yhteensä puoli tuntia, ja se oli hyvä aika sadun tekoon. Eväiden syöminen ulkona vei kuitenkin niin paljon aikaa, että tällä kertaa tuo puolituntinen ei tahtonut riittää. Jatkoimme sadun tekemistä vielä paluumatkalla taksissa ja lapset olivat sitä mieltä, että voitaisiin jatkaa sadun tekoa vielä päiväkodilla. Jatkoimme satua päiväkodille tultuamme, ja vietimme sadun parissa vielä puolisen tuntia. Karlssonin (2005, 191) mukaan saduttaa voi ennen retkeä ja sen jälkeen. Huolimatta tiukasta aikataulusta retkipaikalla saimme sadun valmiiksi päiväkodilla jo aamupäivällä. Keskusteltuani ryhmän aikuisten kanssa päätimme, että en tule enää iltapäivällä uudestaan, sillä olimme saaneet sadun jo valmiiksi. Jatkaisimme sadun kuvitusta huomenna.

”Ota tosta kuva”

Kun olimme saaneet sadun aluilleen Prismassa, lähdimme ottamaan valokuvia sadussa esiintyneistä elementeistä. Satu sijoittui suurilta osin leluosastolle, joten lapset halusivat, että kuvia otettaisiin sieltä. Ennen lelujen kuvaamista otin kuitenkin jälleen ryhmäkuvan retkiryhmästä. Ryhmäläiset halusivat kuvan otettavan niin, että he seisovat legohyllyn edessä. Takana näkyivät myös kaivoslegot, joita eläimet olivat sadussa ostaneet. Ryhmäläiset olivat innokkaita näyttämään, mistä kuvia tuli ottaa.

Kuvituksen aika

Aloitimme keskiviikkoamuna sadun kuvittamisen. Lapset olivat mukana innokkaasti. Aluksi luin heille heidän tekemänsä sadun ja kaikki kuuntelivat satua keskittyneesti. Oli mahtava huomata lasten oivaltavan: *Hei mä keksin ton.* Lapsille oli tärkeää kuulla heidän oman äänensä kuuluvan sadussa, ja näin he saivat kuulluksi tulemisen kokemuksia.

Aloitimme sadun kuvittamisen niin, että jokainen sai valita haluamansa tavan sadun kuvittamiseen, minun taas esittäessäni vaihtoehtoja. Muutama poika innostui tekemään muovailuvahasta sadun eläimet, ja muut lapset halusivat piirtää tusseilla. Teimme kuvitustyötä hieman osissa niin, että jokainen lapsi sai tarvitsemansa avun ja rohkaisun kuvittamiseen. Olin siis läsnä keskustelemassa jokaisen lapsen kanssa yksilöllisesti siitä, miten he haluaisivat kuvittaa satua. Tämä oli mielestäni parempi lähestymistapa, kuin se, että kaikki kuvittaisivat yhtä aikaa. Ajallisesti kuvitus vei enemmän aikaa, mutta lopputulos oli mielestäni sitäkin parempi. Lapset saivat itse päättää mitä halusivat tehdä, mutta minä rohkaisin itse toteutuksessa. Varsinkin hiljaisemmat lapset tarvitsivat rohkaisua ja kannustusta piirtämiseen. Kuvitus onnistui hienosti ja oli mukavaa, kun siihen oli tarpeeksi aikaa, emmekä olleet niin sidottuja aikatauluun.

Sadutuskerran arviointia

Retki Prismaan oli hyvin erilainen kuin retki kirkkoon johtuen muun muassa taksimatkan tuomasta aikataulutuksesta. Tämän ryhmän kanssa satu syntyi huomattavasti paremmin päiväkodilla kuin itse retkikohteessa. Kuitenkin retki oli tärkeä

osa sadutusta, sillä sieltä sai ideoita itse sadun kulkuun. Ryhmän lapset tarvitsivat apua sadun eteenpäin viemisessä, ja esitin paljon kysymyksiä sadun kulusta kuten ”entä sitten”. Kun lapset pääsivät vauhtiin, syntyi satu helposti. Sain jälleen huomata kuinka mahtava mielikuvitus lapsilla on!

Minua jäi harmittamaan aikataulun tiukkuus retkipaikalla, sillä emme saaneet Prismassa satua toivomaani vaiheeseen. Kuitenkaan lapset eivät ihmetelleet sitä, minkä takia lähdimme takaisin jo niin pian. Onneksi meillä oli aikaa työstää satua vielä päiväkodilla, joten aamupäivän jälkeen olimme taas aikataulussa. Haasteita ryhmän jäsenten yksilölliseen huomiointiin toivat ryhmän hiljaiset lapset, jotka eivät tuoneet juurikaan omia ajatuksia satuun. Uskon syynä tähän olleen jännittävä tilanne. Huomioin heidät kuitenkin kyselemällä heidän mielipiteitään, johon he pystyivät vastaamaan lyhyesti tai vaikkapa päättä nyökäyttämällä. Karlsson (2005, 135) toteaa, että ujut ja hiljaiset lapset voidaan saada rohkaistumaan sadunkerrontaan kun sadutusta on tehty pidempään.

Retken jälkeen kaikki ryhmän jäsenet totesivat retken olleen mukava. Hiljaisempien lasten rooli näkyi seuraavan päivän kuvituksessa, jossa ohjasin ryhmän hiljaisempia lapsia yksilöllisesti. Näin hekin uskaltautuivat osallistua toimintaan paremmin. Jokaisen osallisuus näkyi valmiissa sadussa, joten lopputulos oli onnistunut ja opin jälleen tekemistäni virheistä.

6.2.4 Sadutusryhmä 3, Hämeenlinnan rautatieasema

Tavoitteet

Tavoitteeni kolmannelle retkelle lähtiessä oli aikataulun parantaminen niin, että meillä olisi tarpeeksi aikaa sadutukseen rautatieasemalla. Edelleen yksilöllinen huomioiminen oli suuressa osassa.

Kohti rautatieasemaa

Aikataulut menivät uusiksi, kun osalla ryhmän lapsista alkoi muskari ja ajankohdantana oli juuri tiistaiaamu. Näin retkipäiväksemme tuli jatkossa maanantai. Ryhmän

työntekijät olivat ilmoittaneet muuttuneesta aikataulusta lasten vanhemmille, sillä aikataulumuutokset tulivat päiväkodin puolelta.

Lähdimme aamusta rautatieasemalle kolmannen sadutusryhmän kanssa. Ryhmään kuului kaksi viisivuotiasta, kaksi neljävuotiasta ja kolme kolmevuotiasta lasta sekä ryhmän lastenhoitaja. Viime kerrasta viisastuneena varmistin vielä, että taksimme on tulossa päiväkodille yhdeksältä. Taksi tuli ajallaan ja retki rautatieasemalle alkoi. Sovin kuljettajan kanssa, että hän tulee hakemaan meidät 45 minuutin päästä.

”Ota tosta kuva”

Päästyämme rautatieasemalle tutkimme aluksi mitä kaikkea asemalla oikein on. Aloitimme kuvien ottamisen jo heti perille päästyämme. Kävimme ratapihalla, asematunnelissa ja asemarakennuksessa. Lapset kertoivat mistä olisi hyvä ottaa valokuvia. Yhteiskuvan otimme asematunnelissa. Kävimme myös lipunmyynnissä, josta otimme vuoronumeron ja omalla vuorollamme menimme ”ostamaan junaliput”. Saimme lastenliput ja lapset olivat innoissaan ja kyselivät, saako liput ihan ikiomaksi ja saako ne viedä kotiin. Kerroin, että he saavat liput omaksi ja pyysin lapsia laittamaan liput taskuun, etteivät ne häviäisi.

”Koska me syödään eväät?”

Kun olimme tutkineet asemaa ja saaneet junaliput, oli aika syödä eväät. Kerroin että eväiden syönnin jälkeen alkaisimme työstää satua. Istuimme asematunnelin penkeille, jossa lapset saivat syödä eväänsä. Osa lapsista söi eväät nopeasti, eikä peppu meinannut pysyä penkissä, sillä heillä oli kauhea kiire päästä katsomaan junia ratapihalle. Syömisensä jälkeen lähdimme etsimään sopivaa sadutuspaikkaa.

”Mikähän eläin täällä seikkailee?”

Sadutuspaikka löytyi ratapihalta. Paikka osoittautui hyväksi, sillä näimme siitä hyvin, miten junat kulkivat ohi. Sadutus alkoi jälleen aiheeseen johdatellen ja kysymyksiä tehden, jotta lapset saisivat sadun alkamaan. Alun jälkeen satu alkoi edetä hienosti, ja muista ryhmistä poiketen satu syntyi ”lauseina” sanojen sijaan. Esimerkiksi kun kysyin, että ”mitäs ne sitten tekee”, niin vastauksena tuli *ne menis*

vaikka syömään. Kysyin, että miten minä sen kirjoitan, jolloin vastauksena tuli *sitten kissa ja koira menee syömään.* Aikaisempien ryhmien kanssa jouduin aina kysymään, että ”kirjoitanko sen näin”, sillä vastausta kysymykseen miten sen kirjoitan, ei osattu kertoa. Tässä ryhmässä oli useampi sanavalmis neljä- ja viisivuotias ja eron huomasi.

Sadutus-metodin teoriataustassa (2006) kerrotaan, kuinka sadutuksessa lapset oppivat vastavuoroisuuteen kuuntelemalla toisiaan ja oppivat vastavuoroista vuoropuhelua. Tässä ryhmässä tämä toteutui erityisen hyvin. Jokainen ryhmän jäsen sai ikäerosta huolimatta äänensä kuuluviin, ja lapset täydensivät toinen toistensa sanomisia. Oli hienoa havaita, kuinka vanhemmat lapset tukivat nuorempia. Jokaisella oli oma, yhtä arvokas paikkansa ryhmän jäsenenä. Saimme sadun hienosti alulleen rautatieasemalla ja palasimme päiväkodille jatkamaan satua. Saimme sadun valmiiksi aamupäivän aikana, ja iltapäivällä oli vuorossa sadun kuvitus.

Kuvituksen aika

Iltapäivällä aloimme kuvittaa satua. Ennen kuvitusta luin kuitenkin valmiin sadun lapsille, jotka kuuntelivat satua hymyissä suin. Annoin vinkkejä kuvitustapoihin ja lapset päättivät käyttää kameraa osana kuvitusta. He keksivät, että voisivat ottaa valokuvia eläimistä, ja etsivät kaikki yhdessä eläinkorista sadussa esiintyviä eläimiä. Toisena kuvitustapana oli piirtäminen. Muutama tyttö päätyi piirtämään junaan ja ehdotin, että eläimet laitettaisiin junaan matkustamaan, ja siitä otettaisiin valokuva. Tytöt innostuivat ajatuksesta ja asettelivat mielensä mukaan eläimiä piirtämänsä junan päälle. Muut lapset piirsivät puuväreillä kuvia satuun liittyvistä asioista. Kuvitus oli valmis, ja lapset olivat innolla mukana sadun kuvituksessa.

Sadutuskerran arviointia

Kolmannen ryhmän sadutus onnistui aikataulullisesti hyvin ja lapset olivat innolla mukana. Jälleen jokaisen ääni tuli kuuluviin sadussa. Karlssonin (2005, 44) mukaan jokaisella sadutuskerralla oppii jotain uutta, sillä jokainen sadutus on erilainen. Koin oppineeni edellisistä sadutuskerroista, ja mielestäni tämä oli onnistunein kerta, sillä olin oppinut virheistäni ja kehittynyt saduttajana. Ryhmän lapset

toimivat hienosti keskenään ja ryhmä oli tiivis, sekä jäseniään arvostava. Toisten ideoista oltiin innoissaan ja se sai lapset innostumaan myös sadun jatkamisesta.

6.2.5 Sadutusryhmä 4, Hämeenlinnan palokunnantalo

Tavoitteet

Viimeisen sadutuskerran tavoitteena oli edelleen ryhmäläisten yksilöllinen huomioiminen. Ryhmään kuului seitsemän poikaa, joten se oli sadutusryhmistä suurin ja yksilölliseen huomioimiseen oli todella tärkeää kiinnittää huomiota. Vaikka Karlsson (2005, 85) toteaa, että kussakin ryhmässä on hyvä olla sekä tyttöjä että poikia, niin olimme ratkaisseet tällä kertaa ryhmän kohdalla ryhmänjaon toisin. Koska pojat olivat tyttöjä innostuneempia palokunnantalolle lähtijöitä, niin päädyimme poikaryhmään. Viimeinen retki erosi muista siinä suhteessa, että retkelämme oli opastus. Toivoin, että ammattitaitoinen opastus antaisi lapsille lisää vinkkejä sadun keksimiseen.

Kohti palokunnantaloa

Lähdimme kävelemään palokunnantalolle puoli yhdeksän jälkeen seitsemän lapsen voimin, joista kolme lasta oli viisivuotiaita, kaksi kolmevuotiaita ja yksi kaksivuotias. Myös ryhmän lastentarhanopettaja oli mukana. Retkiryhmä oli alun perin suunniteltua suurempi, sillä sairastumisten takia ryhmien kokoonpanoja oli hieman jouduttu muuttamaan.

Perillä palokunnantalolla meitä odottivat vahtimestari sekä kolme vapaapalokunnan miestä. Vapaapalokuntalaiset esittelivät meille paloautoja ja lapset saivat kokeilla erilaisia palovälineitä, kuten happinaamaria, palokirvestä sekä kypärää. Palokirvestä tuli kommentteja, mm. *mä jaksan nostaa tämän* sekä *se on pitkä niin kuin mun iskä*. Osaa lapsista hieman jännitti olla paloasemalla, mutta neljä poikaa uskaltautui jopa paloauton kyytiin. Pääsimme pienelle ajelulle paloautolla ja se oli pojista mahtava juttu!

Paloautoihin tutustuttuamme kävelimme kävelykadulle syömään eväitä ja keksimään satua. Kävelymatkalla eräs poika totesi: *musta tulee isona palomies* ja toinen poika, joka ei ollut uskaltanut paloauto-ajelulle, totesi: *mä meen sitten vähän isompana sen paloauton kyytiin*. Paloautoihin tutustuminen oli innostanut poikia todella.

”Ota tosta kuva”

Otin valokuvia poikien tutkiessa paloautoja. Paloautoissa oli paljon kiinnostavia välineitä ja otin kuvia lasten tutkiessa niitä. Yhteiskuvan otimme palokunnantalon ulkopuolella.

”Koska me syödään eväät?”

Päästyämme Reskalle aloitimme eväiden syönnin. Aloitin sadutuksen samalla kun lapset söivät eväitään.

”Mikähän eläin täällä seikkailee?”

Sadutus alkoi jälleen aiheeseen johdattelemalla ja miettimällä sitä, mikä eläin seikkailisi sadussa. Lapsilta tuli alusta saakka paljon ideoita, ja sadutus alkoi hienosti. Lapset kertoivat satua nopealla rytmillä, hyvä kun ehdin kirjoittamaan satua ylös. Jokainen keksi vuorollaan sadulle jatkoa, ja välillä neuvoteltiin muun muassa siitä, sammuttaako yksi vai kaksi paloa. Lapsia kiinnostivat myös ohikulkijat, mutta he pysyivät silti hyvin mukana tarinan kulussa. Muutamalla oli hieman omaa keskinäistä jutustelua. Tämä johtui myös varmasti siitä, että retkiryhmä oli melko suuri. Oli muistettava jälleen yksilöllinen huomiointi ja se, että jokainen kuulee miten satu etenee, sillä kaikki lapset eivät mahtuneet samalle penkille istumaan.

Kuvituksen aika

Iltapäivällä alkoi sadun kuvitus. Lapset kokoontuivat pöydän ääreen, ja luin heille sadun, josta lapset olivat innostuneita. Kuvituksen alkaessa porukan suuruus tuli jälleen esille, seitsemän lapsen samanaikainen ohjaus ei mahdollistanut kaikkien yksilölliseen huomiointiin niin kuin olisin toivonut. Lapset jaksoivat kuitenkin odottaa hienosti ohjausta ja apua. Annoin jälleen ideoita kuvitukseen, ja muutama

lapsi halusi muovilla sadun hahmot. Muut päättivät kuvittaa satua liiduilla piirtäen. Kuvitus onnistui hyvin ja oli jälleen pian ohi. Näin viimeinenkin satu oli täysin valmis.

Sadutuskerran arviointia

Viimeinen sadutusretki oli ohi ja yksi tavoitteistani oli onnistunut, jokainen lapsi pääsi retkelle. Opastus vaikutti selvästi sadun kulkuun, ja saduissa tuli esille juuri oppaamme kertomia asioita paloautoista. Sadussa oli menoa ja meininkiä, olivat-han sadunkeksijät kaikki poikia. Vaikka vietimme retkikohteessa edellisiä retkiä pidemmän ajan, niin lapset jaksoivat keskittyä sadutukseen hienosti. Lasten ajatukset ja ideat välittyivät satuun ja poikaryhmä oli toimiva ja jäsenet huomioonottava.

6.2.6 Projektin purku

Viimeisen kerran tavoitteena oli koota koko ryhmä jälleen yhteen ja keskustella lasten ajatuksista projektia koskien. Satukirjalle oli tarkoitus myös saada nimi.

Sovimme viimeisen tapaamisen keskiviikkoamuksi, sillä silloin lähes kaikki lapset olivat paikalla. Tarkoituksena oli keskustella lasten kanssa projektin kulusta ja siihen liittyvistä ajatuksista. Kokoonnuimme kaikki piiriin istumaan aivan kuten ensimmäisellä kerralla, ja aloitin kertomalla lapsille, että jutellaan projektista. Tähän eräs poika totesi *eli niistä retkistä* ja toinen heti perään *siis siitä sadusta*. Kerroin lapsille että satukirjamme on siinä vaiheessa, että sadut ja kuvitukset ovat valmiit, ja että lasten osuus satukirjan teossa on nyt valmis. Nyt vain odottaisimme sitä, että saamme sadut ja kuvituksen ihan oikean satukirjan muotoon.

Viimeisenä tehtävänä oli vielä pohtia satukirjalle nimeä. Olin ajatellut tämän olevan helppoa, niin hienosti nuo sadutkin syntyivät. Lapset keskittyivät omiin satuhihnsa, ja nimiehdotukset eivät oikein sopineet koko satukirjan nimeksi. Lopulta he keksivät muutaman mieleisen idean jotka kuvastivat kirjan eläinteemaa, kuten *Kaikki eläimet seikkailee* sekä *Eläimet Hämeenlinnassa*. Näitä kahta yhdistellen

lapset päätyivät siihen, että kirjan nimeksi tulee *Eläimet seikkailee Hämeenlinnassa*.

Isossa ryhmässä keskittyminen oli heikkoa, ja hiljaisemmat eivät uskaltaneet kertoa ajatuksiaan koko ryhmän läsnä ollessa, joten yhdessä keskusteltuaamme jutelimme lasten kanssa hetken vielä tutuissa pienryhmissä. Näin sain myös hiljaisempien lasten mielipiteet kuuluviin. Kyselin lasten mielipiteitä ja ajatuksia projektin kulusta ja sitä, mikä oli ollut kaikkein mukavinta projektissa. Vastauksia tuli monenlaisia:

Kun oltiin paloauton kyydissä

Kissa ja sonni siinä sadussa

Mä tykkäsin niistä uruista hirveesti

Se että syötiin eväitä

Kun sadussa oli kirahvi

Iso paloauto

Kun oltiin siellä missä pappi puhuu

Paloasema

Kun sai olla kaverin kassa yhdessä

Kirkossa oli kivaa

Kysyin myös, oliko projektissa ollut jotain, mikä ei ollut niin mukavaa ja kaikki olivat sitä mieltä että kaikki oli ollut tosi kivaa. Ainoa tylsä juttu oli erään tytön mielestä se, *kun kirkossa ei saanut juosta*.

Tämän jälkeen kysyin mitä retkistä oli jäänyt mieleen. Vastauksia tuli jälleen monenlaisia:

Mua ei pelottanu yhtään siellä kirkossa

Mentiin mustalla taksilla Prismaan

Mentiin pienemmällä bussilla, sellaisella taksilla

Päiväkodilla piirrettiin juna

Piirrettiin se junaradan aita ja se jossa se kulkee

Kun piirrettiin niitä kuvia

Mentiin kävellen

Oli kiva kävellä käsi kädessä

Kivat kaverit oli mukana

Meille näytettiin palovaatteita

Tehtiin se satu

Se oli helppo tehdä

Piirsin paloauton ja vesiletkun ja tikapuut, muovailin leijonan

Oli kiva ku otettiin valokuvia

6.2.7 Työn lomassa

Tein projektin aikana muutamia työpäiviä ryhmässä, joka palveli myös projektin edistymistä. Lapset piirsivät muun muassa kuvia kirjan kanteen. Kirja oli takakannen tekstiä vaille valmis, kun aloin kirjoittamaan takakantta. En kuitenkaan päässyt pitkälle, kun mieleeni tuli idea, että lapset voisivat kertoa projektista omin sanoin takakanteen. Näin kirja olisi lasten tekstiä ja kuvia täynnä kannesta kanteen. Seuraavana työpäivänä ideoimme lasten kanssa takakannen tekstiä, ja tekstistä tuli todella upea. Tekstiä puhtaaksi kirjoittaessa olin hyvin liikuttunut, sillä se kuvasi projektiamme täydellisesti.

Suuri työ oli vielä edessä, kun sadut ja kuvat oli saatava kirjan muotoon. Tein kirjan taiton isäni avustuksella, ja taitto vei aikaa tuntikausia. Vilkka ja Airaksinen (2003, 52) muistuttavat, että painotuotetta suunnitellessa tulee pohtia monia asioita, kuten tuotteen kokoa, tekstikokoa ja paperin laatua. Tuotteen tulee olla helposti luettavissa. Taitoin ensin kirjan A4 -kokoiseksi, mutta myöhemmin tulin siihen tulokseen, että lapsen käteen sopivampi koko on A5. Myös tekstin ja kuvien sijainnin suunnitteluun meni runsaasti aikaa. Vilkka ja Airaksinen (2003, 53) toteavat, että tässä vaiheessa pohdittavaksi tulevat kustannuskysymykset. Otin yhteyttä useisiin painopaikkoihin ja lopputulos oli se, että kirja olisi tullut maksamaan noin 20 € kappaleelta. Koin tämän olevan liian suuri hinta, joten soitin taas isälle, jonka kanssa päätimme yhteistuumin kokeilla miten painaminen onnistuisi kotikonstein. Kävin ostamassa tarvittavat materiaalit kirjaan, ja monistaminen onnistui hienosti. Laitoin lasten vanhemmille kyselyn kirjatilauksesta kun saimme laskettua kirjan

kustannukset, jotka tulivat olemaan noin 8 € kirjalta (LIITE 2). Kaiken kaikkiaan painoimme kirjaa 97 kappaletta, joten saimme työskennellä kirjojen painon parissa useita päiviä. Olin tyytyväinen kirjan ulkoasuun, sillä se oli värikäs ja lapsen käteen sopiva.

6.2.8 Julkaisujuhla

Vietimme julkaisujuhlaa päiväkodilla 14.12. klo 15 alkaen. Lapset olivat tehneet kutsun julkaisujuhlaamme (LIITE 3). Juhlaan oli kutsuttu lasten perheet sekä isovanhemmat. Päiväkodin johtaja oli kutsunut paikalle myös toimittajia. Paikalle saapui runsas joukko lasten läheisiä juhlapukuihin pukeutuneina. Myös toimittajia saapui paikalle; Hämeen Sanomista, Kaupunkiutisista sekä Yleisradiosta. Ilmassa oli suuren juhlan tuntua. Ennen juhlan alkua minua sekä ryhmän lastentarhanopettajaa haastateltiin Hämeen uutisiin sekä radioon. Jännitystä oli ilmassa.

Juhla alkoi lastentarhanopettajan tervetuloivotuksella. Tämän jälkeen oli minun vuoroni kertoa projektista. Kerroin projektin sisällöstä, jonka jälkeen aloitin satujen lukemisen. Sadun tekijät tulivat vuorollaan eteen kuuntelemaan omaa satuaan. Jokainen ryhmä esitti myös laulun, joka kertoi oman sadun aiheesta. Kun jokaisen ryhmän satu oli luettu, niin oli päiväkodin johtajan puheenvuoron aika. Hän kiitti mukavasta projektista ja ojensi kirjan Hämeenlinnan päivähoiton johtajalle. Tämän jälkeen lapset kukitettiin. Olin toivonut, että lapset voitaisiin kukittaa kunniatuloitukseksi kirjan valmistumisesta. Ruusuja ojentaessa eräs lapsi huudahtikin: *Saadaanko me viedä nämä kotiin?* Kaikesta päätellen ruusut olivat siis lapsille tärkeitä. Kukituksen jälkeen oli kahvituksen aika. Tarjolla oli kahvia ja mehua, ja lapset olivat leiponeet aamupäivällä muffinseja. Kahvituksen jälkeen kaikki saivat mukaansa tilaamansa kirjat. Vanhemmat kiittelivät minua vielä hienosta projektista.

Illalla Hämeen uutisissa oli juttu projektistamme ja yleisradiossa kuuli meidän haastattelumme. Seuraavan päivän Hämeen Sanomissa oli lehtijuttu (LIITE 4) ja Kaupunkiutisissa (LIITE 5) päivää myöhemmin.

7 ERI OSA-ALUEIDEN ARVIOINTIA

7.1 Oma toiminta

Opinnäytetyöni mieleisen aiheen vuoksi olin innostunut sekä motivoitunut tekemään opinnäytetyötäni. Tein opinnäytetyöni hyväksi muutoksia normaaliin päiväjärjestykseeni niin, että minulla oli aikaa keskittyä opinnäytetyöni tekoon.

Toiminnallisen osuuden toteutus onnistui hyvin ja pyrin hyödyntämään lasten ajatuksia ja ideoita alusta lähtien pysymällä itse taka-alalla, kuten Reggio Emilia -pedagogiikan mukaan tuleekin toimia. Lapset pääsivät vaikuttamaan projektin sisältöön haluamallani tavalla. Ryhmän aikuiset antoivat minulle vinkkejä siitä, kuinka saisin projektista vieläkin lapsilähtoisemmän.

Lapset olivat minulle jo ennestään tuttuja mikä helpotti projektin aloitusta, sillä yhteyden luominen oli helpompaa. Mielestäni onnistuin kannustamaan lapsia työskentelyyn. Sain lasten ääniä kuuluviin sekä luovuutta esiin. Lapset olivat innoissaan projektista, ja antoivat siihen hienosti panoksensa. Ensimmäisillä sadutuskerroilla kokemattomuuteni saduttajana näkyi, sillä olin epävarma toiminnasani, enkä luottanut täysin siihen, että sadutus onnistuisi. Lasten tuottamat sadut olivat kuitenkin jo ensi kerrasta lähtien upeita. Opin jokaisessa tapaamiskerrassa lisää sekä saduttamisesta että pienryhmän vetämisestä.

Yksin toteutettu projekti sopi minulle hyvin, sillä sain koko ryhmän aikuisten tuen projektin tekemiseen. Heistä oli valtava apu, ja he antoivat minulle hyvin vapaat kädet toteutuksessa. Koin kuitenkin, että projekti kuormitti minua todella paljon ja syksy oli erittäin rankka, kun olin yksin vastuussa projektin toteuttamisesta. En olisi pystynyt näin hyvään suoritukseen ilman ryhmän aikuisten suurta tukea. Aikataulun muutokset aiheuttivat välillä päänvaivaa. Olinkin tyytyväinen siihen, että olin varannut aikaa opinnäytetyön tekoon niin, että aikataulumuutokset menivät hyvin yhteen omien aikataulujeni kanssa.

Projektin toteutuksessa koin sekä ylä- että alamäkiä, ja koin oppivani myös epäonnistumisten kautta. Olin ohjaajana kokenut, mutta löysin ohjaamistaidoissani parantamisen varaa. Ison ryhmän ohjaaminen tuotti välillä ongelmia, kun kaikilla lapsilla tuntui olevan sanottavaa yhtä aikaa. Lapset olivat jokaisella kerralla yhtä innokkaita huolimatta siitä, kuinka koin oman ohjaamiseni onnistuneen. Ryhmänohjaustaitoni sekä itsevarmuus ryhmän ohjaamisessa kehittyivät hurjasti. Myös organisointikykyni kasvoi. Oli niin paljon suunniteltavaa ja jaoin myös ryhmän aikuisille ohjeita toiminnasta.

7.2 Palaute vanhemmilta ja henkilökunnalta

Keräsin lapsilta palautetta projektin edetessä ja myös ryhmän aikuiset auttoivat palautteen keräämisessä. Lasten antama palaute näkyy niin satukirjassa kuin edellä kuvaamassani projektin kulussa. Vanhemmilta ja ryhmän aikuisilta palautteen kerääminen jäi alussa unohduksiin, mutta projektin lopussa tein vanhemmille palautelomakkeen (LIITE 6). Pyysin palautetta myös ryhmän työntekijöiltä sekä päiväkodin johtajalta. Keräsin palautetta vanhemmilta ja henkilökunnalta, sillä halusin myös heidän näkökulmansa projektin kulusta, ja siitä miten lapset olivat kullekin vaikeita projektia minun poissa ollessani.

Palaute vanhemmilta

Pyysin vanhemmilta palautetta projektistani. Laadin palautelomakkeet kotiin täytettäväksi ja noin puolet palautti lomakkeen. Palautteessa kysyin, kuinka innolla lapset osallistuivat projektiin. Vastauksina olivat innokkaasti ja melko innokkaasti. Kukaan ei kokenut lapsensa osallistuneen projektiin innottomasti. Kaikki kokivat projektin informoinnin olleen riittävää.

Lapset olivat puhuneet projektista kotona. Retket osoittautuivat suurimmaksi keskustelun kohteeksi. Kotona käytiin keskustelua siitä, mitä kaikkea retkellä oli tehty. Oltiin muun muassa innokkaita siitä, kun oma retkiehdotus oli toteutunut. Lapset kertoivat myös keitä retkellä oli mukana. Myös retkellä koetut asiat alkoivat

kiinnostaa retken jälkeen enemmän. Taksimatkasta oli kerrottu kotona ”iloisia juttuja”.

Projektin tuotos vastasi odotuksia. Kirjan todettiin olevan hieno kokonaisuus joka näyttää ja tuntuu lasten tekemältä. Oltiin sitä mieltä, että kirja oli erittäin ihana ja upea, ja siinä tuli lasten äänet kuuluviin. Esille tuotiin sitä, että olisi ollut mukava tietää, että mikä oli oman lapsen keksimää. Kirjasta saatiin muisto päiväkotiajalta ja eräs vanhempi toteaaakin kirjan olevan ”täys kymppi”. Yllättyneitä oltiin siitä, kuinka pitkiä tarinat ovat, ja todettiin, että sadutus on onnistunut hienosti. Kirjasta saatiin hyvä joululahja monelle.

Lopussa minulle osoitettiin monet kiitokset projektista. Todettiin, että oli ihanaa, kun oma lapsi sai osallistua näin isoon projektiin jo näin pienenä. Minua kiitettiin hyvästä yhteistyöstä ja päiväkotiin toivottiin lisää samankaltaisia projekteja. Projektin koettiin olevan hyvä kokonaisuus alusta loppuun. ”Huippu juttu” totesi yksi vanhempi.

Eräs lapsi käyttää nykyään sanontaa ”Kuule tätä tarinaa” kun hän kertoo juttuja.

Palaute ryhmän henkilökunnalta

Seuraavassa ryhmän lastentarhanopettajan, Emma Pulkkisen mietteitä projektista:

Lapset suhtautuivat projektiin innokkaasti. He eivät osanneet varmaankaan odottaa mitään, koska eivät voineet ymmärtää etukäteen, mitä projekti pitäisi sisällään ja tarkoittaisi käytännössä.

Lopputuloks oli vielä paljon upeampi, kuin mitä etukäteen ajateltiin. Se oli niin alusta asti lasten näköinen, kannesta takakanteen, kirjailijoiden nimikirjoituksia myöten. Mielestäni Ninjan tärkeä osuus näkyi siinä, että hän osasi ohjata lapsia niin, että jokaisen ideat linkittyivät lopulta hauskoiksi ja liikuttaviksi tarinoiksi. Ilman Ninjan osaamista lasten ajatukset olisivat jääneet vain irrallisiksi lauseiksi.

Ninjan projekti oli koko tiimimme mielestä oikein onnistunut. Olimme iloisia, että saatiin Perhosten ryhmänä olla tässä mukana. Ninja hoiti hienosti kaiken; kaikki käytännön asiat, tiedotuksen ja yhteistyön meidän kanssa. Ennen kaikkea meistä oli hienoa, että Ninja otti meidän omat suunnitelmat huomioon ja aihe muovautui sen mukaan. Myös aikataulutukset hoituivat hyvin, kaikki eteni ajal-

laan, ja Ninja tuli päiväkotiin tekemään lasten kanssa kuvituksia ym. meidän omien aikataulujen puitteissa.

Ninja näki kovasti vaivaa, mutta mielestämme se näkyy myös tuloksessa, valmiissa kirjassa. Myös vanhemmilta on tullut jälkikäteen vain kiitosta ja myönteistä palautetta. Tällaiset projektit myös rikastuttavat päiväkodin toimintaa. Meillä ei olisi ollut resursseja näin laajaan juttuun oman henkilökunnan väellä, mutta ulkopuolisena Ninja pystyi siihen täysin keskittymään, mikä oli onnistumisen edellytys. Projekti sai myös hienon päätöksen julkaisujuhlan merkeissä, mikä ikään kuin lopetti konkreettisesti pitkään jatkuneen projektin. Juhlaan tuli paljon lasten vanhempia ja isovanhempia, ja myös lehdistöä ja jopa radion edustaja. Näin päivähoito sai myös julkisuutta ja näkyvyyttä median kautta ja ehkä toivottavasti kunnioitusta ja arvostusta siitä, että täällä tehdään hienoja juttuja, vaikka on lama ja säästöjä ym. Kiitokset Ninjalle, koko projektista jäi meille kaikille hyvä mieli ja muisto!

Palaute päiväkodin johtajalta

Varuskunnan varhaiskasvatuskeskuksen johtaja Anniina Iivoinen kuvaili projektia näin:

Olin innoissani satuprojektista, sillä se tuntui juuri sellaiselta, joka sopisi Minun Hämeenlinnani-projektiin. Ninja toteutti jutun lapsilähtöisesti; lapset valitsivat itse kohteet, sadut olivat huikeita, lasten omalla kielellä kirjoitettuja ja kirjassa tuli lapsen näkökulma hyvin esille. Projekti oli päiväkodille ja Perhosille mieluinen. Se sai huomiota mediassa, mikä oli myös työyhteisöä kohottavaa. Vanhemmat osallistuivat loppujuhlaan ja ostivat kirjoja. Hämeenlinnan kirjasto tilasi myös oman kappaleensa. Kirjasto kerää Hämeenlinna-aiheisia teoksia, ja kirjastonhoitaja oli saanut vihiä kirjasta lehdessä olevan jutun perusteella. Lapset halusivat, että kirjan satuja luetaan mm. unisatuna. He keskittyivät kuuntelemaan niitä tarkasti. Näki, että satujen tekeminen oli ollut mieluisaa ja merkityksellistä. Projekti toteutettiin mielestäni hyvin reggiolaisessa hengessä. Kävimme Ninjan kanssa muutamia keskusteluja asiasta, ja tuntui, että Ninja oivalsi paljon tästä pedagogiikasta. Projekti oli varmasti Perhosten syksyn kohokohta.

7.3 Projektin arviointi

Julkaisujuhlassa päiväkodin johtaja totesi koko juhlayleisön edessä, että toivoo minulle uraa Hämeenlinnan varhaiskasvatuksen parissa. Näin ollen voikin todeta

projektin olleen erittäin onnistunut osaltani ja voin olla ylpeä aikaansaannoksestani.

Projektini ei olisi onnistunut ilman aikuisten tukea. Suurin kiitos kuuluukin ryhmän työntekijöille, jotka panostivat projektiini todella paljon. Yhteistyö oli mutkaton. Yksin tehty opinnäytetyö ei olisi onnistunut ilman työntekijöiden apua. Oma roolini oli olla projektin vetäjä. Oli hienoa huomata, kuinka ammattitaitooni luotettiin, ja minulle annettiin projektia toteuttaessa vapaat kädet toimimaan omalla tavallani.

7.4 Tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyössäni yhdistyivät toimeksiantajani Minun Hämeenlinnani -projektin elementit Hämeenlinna ja Reggio Emilia -pedagogiikka, sekä sadutus ja jokaisen lapsen yksilöllinen huomiointi. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada lasten äänet kuuluviin sadutuksen kautta sekä huomioida jokaista yksilöllisesti pienryhmässä. Opinnäytetyöni tuotos, sadutuksen kautta syntynyt satukirja kertoo sen, että olen onnistunut tavoitteissani. Koen, että jokaisen lapsen ääni tulee kuuluviin satukirjassa. Projektissa näkyi sosiaalipedagoginen toimintatapa, sekä usko lasten oikeuksiin, potentiaaliin ja mahdollisuuksiin kuten sadutus-menetelmässä sekä Reggio Emilia -pedagogiikassa uskotaan.

Opinnäytetyössä tulee näkyä työelämälähtöisyys, käytännönläheisyys, tutkimuksellinen asenne ja siinä tulee osoittaa riittävästi alan tietojen ja taitojen hallintaa (Vilka & Airaksinen 2003, 10). Opinnäytetyöni oli työelämälähtöinen ja käytännönläheinen projekti, jossa toin esille oman oppimiseni sekä tietoni opinnäytetyöni aiheesta. Tutkimuksellinen ote näkyy opinnäytetyöni raportissa.

Sadutusprojekti oli erittäin onnistunut ja tein muutoksia projektin edetessä saadakseni projektista entistä onnistuneemman. Halusin projektin olevan lapsilähtöinen, mutta monessa kohtaa olin vähällä tehdä asioita kysymättä lapsilta mielipidettä tai ideoita. Esimerkiksi kun mietimme työntekijöiden kanssa retkikohteita, niin eräs

työntekijä ehdotti, että lapset keksisivät itse kohteet. Näin lapsilähtöisyys todella tuli esille. Minulle ei olisi tullut mieleenkään kysyä asiaa lapsilta. Projekti opetti minua olemaan entistä lapsilähtöisempi, ja ottamaan lapsia mukaan suunnittelussa yhä enemmän.

Opinnäytetyölleni asettamani tavoitteet toteutuivat hyvin. Olin motivoitunut työn tekoon ja sain paljon tukea niin opinnäytetyöni ohjaajalta, kuin päiväkodin henkilökunnalta. Vaikka olin varannut aikaa opinnäytetyöni tekoon, niin lopussa vauhti hidastui, ja opinnäytetyöni valmistuminen asettamaani aikatauluun ei täysin toteutunut, sillä väsyin opinnäytetyön tekoon. Uskon tämän johtuneen siitä, että vaikka olin varannut aikaa opinnäytetyöni tekoon, niin syksyn aikana minulla oli myös muita koulutehtäviä, jotka veivät aikaa opinnäytetyöni tekemiseltä. Opinnäytetyön tekeminen vaatii omistautumista projektille sekä pitkäjänteisyyttä. Aluksi panostin opinnäytetyöni tekemiseen täysillä, mutta loppuvuodesta vauhti hidastui. Projektin toteutus oli todella onnistunut, mutta kirjallinen raportointi tuotti ongelmia, sillä en löytänyt aikaa enkä energiaa kirjoittamiseen. Kiinnostava aihe kuitenkin motivoi jatkamaan.

8 POHDINTA

Opinnäytetyö, joka oli suunnattu varhaiskasvatuksen pariin, sopi minulle hyvin. Omat kokemukseni varhaiskasvatuksen parissa työskentelystä antoivat minulle varmuutta projektia toteuttaessa. Halusin opinnäytetyön olevan työelämälähtöinen, ja siinä näkyvän oman ammatillisuuteni varhaiskasvatuksen saralla. Kuten Vilka ja Airaksinenkin (2003, 16, 23) toteavat, opinnäytetyön hyvän aiheen idea nousee koulutusohjelman opinnoista ja aihe on helposti sidottavissa työelämään.

Opinnäytetyöni punaisena lankana kulki lapsen yksilöllinen huomioiminen pienryhmässä. Valitsin aiheekseni sadutuksen, joka tuki lasten kuulemistä. Karlssonin ja Riihelän (1991, 72) mukaan ryhmässä yksilö ei menetä identiteettiään, vaan se voi kasvaa ja voimistua. Pienryhmätoiminta tuki lasten ryhmäytymistä ja jokainen lapsi huomioitiin yksilönä. Hujala ym. (1998,75) kuvaavat kasvattajan taitoja ha-

vaita lapsen yksilöllisyys toimintaa suunnitellessa. Oma roolini kasvattajana koki muutoksia projektin edetessä. Sain uusia näkökulmia ja konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä oikeasti on lapsilähtöinen toiminta sekä lapsen yksilöllinen huomiointi. Projektin avulla pääsin tutustumaan ryhmän lapsiin yksilöllisesti, ja opin tuntemaan jokaisen lapsen ainutlaatuisuuden. Lapset antoivat minulle itsestään paljon, ja välillämme näkyi luottamus toisiamme kohtaan. Tähän vaikutti se, että olimme jo suurimman osan kanssa tunteneet toisemme aiemmin.

Saduttamalla aikaan saatu satukirja oli projektini tuotos. Pienryhmäsadutus oli toimiva tapa sadutuksen toteuttamiseen. Jokaisen lapsen ainutlaatuisuus ja yksilöllisyys tuli esille projektissa johon koko ryhmä sai osallistua. Karlssonin (2005, 41) mukaan saduttamalla lapset rohkaistuvat ilmaisemaan itseään ja tuomaan esiin oma-aloitteisesti ehdotuksiaan. Huomasin myös sen, kuinka lapset oppivat odottamaan vuoroaan ja kuuntelemaan toisiaan. Kerronnassa näkyi sekä yhteisö, että yksilö kuten Karlssonkin (2000, 93) toteaa. Sadutuksen avulla uudenlainen, lapsilähtöinen toiminta avautui minulle uudella tavalla. Toiminnassa näkyi myös kokooajan sosiaalipedagoginen viitekehys, jossa näkyivät muun muassa Hämäläisen (1999, 62) toteamat osallisuus ja osallistuminen, toiminnallisuus, yhteisöllisyys sekä lapsen kohtaaminen subjektina. Projekti osoitti sadutuksen olevan menetelmä, jossa korostuvat lapsilähtöisyys ja lasten kuuleminen.

Opinnäytetyöni nivoutui hyvin yhteen Minun Hämeenlinnani -projektin kanssa, jonka tavoitteena on muun muassa korostaa lapsen roolia aktiivisena toimijana ja vaikuttajana omassa elämässään, vahvistaa lapsen ja kaupungin välistä dialogia, vahvistaa yhteisöön kuulumisen tunnetta, tunnistaa lastenkulttuuria ja työstää sitä sekä korostaa taidekasvatusta (Minun Hämeenlinnani 2010). Juuri tätä kaikkea sadutusprojekti piti sisällään. Oli yllättävää, kuinka paljon käyttämilläni menetelmillä oli yhtymäkohtia. Reggio Emilia -pedagogiikka, sadutusmenetelmä sekä sosiaalipedagogiikka kietoutuivat yhteen hienosti eikä ristiriitoja menetelmien välillä ollut. Esimerkiksi reggiolaisessa dokumentoinnissa ja sadutusdokumentoinnissa oli paljon yhtäläisyyksiä. Dahlberg & Åsen (2003, 200) puhuvat reggiolaisesta dokumentoinnista, jossa dokumentoinnin keinoina käytetään muun muas-

sa valokuvausta, videointia, lasten omia töitä ja tekstiä. Samoja dokumentoinnin keinoja käytetään myös Karlssonin (2000, 95) mukaan sadutusdokumentoinnissa.

Kuvasin projektin toteutusta yksityiskohtaisesti, sillä koen kuvauksen olevan tärkeä osa opinnäytetyötäni. Toiminnallinen osio vei kuitenkin opinnäytetyössäni suurimman ajan. Projektin kuvauksessa näkyvät minulle ominaiset työtavat, ja mielestäni siitä välittyi oma työkokemukseni varhaiskasvatuksen parissa. Opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen, raportoinnin ja satukirjan osalta lapsilähtöisyys, osallisuus ja yksilöllinen huomioiminen näkyvät toteutuneen hyvin. Suurimman ongelman opinnäytetyön tekemisessä aiheutti sen kuormittavuus. Kirjallinen työ vaati enemmän kuin olin odottanut. Toiminnallisen osion osalta koin onnistuneeni paremmin kuin hyvin, ja lapsille mieleinen aihe sekä työskentelytapa vaikuttivat varmasti onnistumiseeni.

Projekti herätti paljon ajatuksia. Pohdin esimerkiksi sitä, miksi en ole ottanut aiemmin lapsia enemmän mukaan suunnitteluun. Reggio Emilia -pedagogiikassa opettaja ei anna valmiita vastauksia ja lapsi asetetaan mieluummin kysymysten eteen (Wallin 2000, 85, 124). Se, että lapset saivat olla mukana projektin suunnittelussa, innosti heitä projektista entistä enemmän. Jokaisen sadutuskerran jälkeen opin myös jotain uutta, esimerkiksi aikataulutuksesta ja ryhmien erilaisuudesta. Keskittyessäni lapsilähtöiseen toimintaan huomasin kuinka paljon lapsilta löytyy tietoa, taitoa ja ajatuksia toimia tasavertaisina projektin suunnittelijoina ja lapset huomasivat sen kuinka heitä ja heidän mielipiteitä arvostetaan.

Toiminnallisen projektin avulla tutustuin sadutusmenetelmään, joka osoittautui hienoksi lastenkulttuurin muodoksi. Projekti antoi eväitä niin lapsille, heidän vanhemmilleen kuin päiväkodin henkilökunnalle. Opin projektia tehdessäni paljon uutta ja koen nyt olevani itsevarmempi ryhmänohjaamisessa sekä saduttamisessa. Uskoin jo alusta lähtien omiin kykyihini viedä projekti ajallaan loppuun saakka.

Onnistumiseeni vaikutti sekä minun, että lasten innostuneisuus projektista. Pienryhmätoiminta oli lapsille mieleistä. Tehdyt retket ja saadut kokemukset kantoivat pitkälle. Niin lapsiryhmä, ryhmän aikuiset kuin lasten vanhemmat antoivat projek-

tiin panoksensa, ja se antoi minulle energiaa projektin eteenpäin viemisessä. Aihevalintaani oli onnistunut, sillä se oli mieleinen niin minulle kuin lapsillekin. Olen tyytyväinen lopputulokseen, niin satuprojektiin, kirjalliseen tuotokseen kuin omiin oppimiskokemuksiin.

Uuden projektin voisin toteuttaa esimerkiksi lastensuojelun parissa, jossa voisi syntyä runokirja, sillä lastensuojelulapset ovat oman kokemukseni mukaan innokkaita runoilijoita. Sadutusprojektista saamieni kokemusten perusteella lapsilähtöisyys, osallisuus ja lasten kuuleminen ovat minulle entistä tärkeämpiä asioita. Kuten projektini osoitti, lapset nauttivat siitä, että heitä arvostetaan ja heihin luetaan. Niin kuin Malaguzzi (1987, 24) toteaa, lapsille tulee antaa mahdollisuus luovuuteen joka takaa heille vapauden ilmaista itseään, vapauden kokea maailman ympärillään ja vapauden nauttia siitä.

Projekti sai lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi ja heidän avoimuutensa toiminnassa kasvoi. Toimintatapoina lapsilähtöinen ja osallistava, ryhmän kaikki jäsenet huomioon ottava tapa mahdollisti tämän. En osaa sanoa, mikä vaikutus itse sadutusprojektilla tähän asiaan oli. Olisimmehan voineet onnistua projektissa vaikka projektin tuotos ei olisikaan ollut satukirja. Tutkimustulokseni perustuvat siis tähän yhteen projektiin. Lapsen yksilöllinen kohtaaminen ja lapsilähtöisyys toteutuvat harvoin niissä mittasuhteissa, joissa minä projektini järjestin. Lapsia tulisikin ottaa entistä enemmän mukaan toiminnan suunnitteluun ja luottaa heidän kykyihinsä.

Haluan lopettaa opinnäytetyöni Loris Malaguzzin sanoihin lapsen sadasta kielestä:

Lapsella on sata kieltä

Lapsi on tehty sadasta. Lapsella on sata kieltä

sata kättä sata ajatusta sata tapaa pohtia leikkiä ja puhua

sata aina sata tapaa kuunnella ihastella rakastaa

sata iloa laulaa ja ymmärtää sata maailmaa valloittaa

sata maailmaa tutkia sata maailmaa uneksia.

Lapsella on sata kieltä (ja taas sata sata sata)

mutta häneltä ryöstetään niistä yhdeksänkymmentäyhdeksän.

Koulu ja kulttuuri erottavat lapsen pään muusta kehosta.

Lapselle sanotaan: ajattele ilman käsiä toimi ilman päätä

kuuntele, äläkä puhu ymmärrä ilman iloa

rakasta ja ihmettele vain pääsiäisenä ja jouluna.

Lapselle kerrotaan: löydä jo valmis maailma

ja sadasta häneltä ryöstetään yhdeksänkymmentäyhdeksän.

Lapselle kerrotaan: työ ja leikki todellisuus ja mielikuviutus

tiede ja kuvittelu taivas ja maa

järki ja tunne ovat asioita jotka eivät kuulu yhteen.

Niin lapselle kerrotaan ettei sataa ole.

Mutta lapsi sanoo: En usko. Sata on.

Loris Malaguzzin runon suomentanut Liisa Puurula

LÄHTEET

Dahlberg, G. & Åsen, G. 2003. Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia. Teoksessa Svedberg, L. & Zaar, M. Boken om pedagogerna. 5. painos. Stockholm: Liber AB.

Helenius, A. 2008. Lapset ryhmässä. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.). Pedagogiikan palikat -Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY.

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90.

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: Wsoy.

Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. 2006. Johdanto: Päiväkoti ja koulu vuorovaikutuksellisinä yhteisöinä. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Nummenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Nummenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kaipio, K. 2000. Päivähoitoyhteisö kasvatusyhteisönä ja sen johtaminen. Teoksessa Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I. & Kuoksa, M. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Tampere: Tammi.

Karila, K., Alasuutari, M., Nummenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.)
2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Karlsson, L. & Riihelä M. 1991. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yhteis-
toiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: VAPK-kustannus.

Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro – Ammattikäytännön perinteet murrok-
sessa. Helsinki: Edita.

Karlsson, L. 2001. Sadutus pähkinänkuoressa. Lapset kertovat [viitattu
23.9.2009]. Saatavissa:
<http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutusohje.htm>.

Karlsson, L. 2005. Sadutus - Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Korjattu
toinen painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karlsson, L. & Riihelä, M. 2004. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yh-
teistoiminnalliseen oppimiseen. 4., korjattu painos, Internet-versio. [viitattu
20.11.2009]. Saatavissa:
http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Karlsson_Riihela_Ajattelu_alkaa.pdf

Malaguzzi, L. 1987. The hundred languages of children. Teoksessa Reggio Child-
ren, S.r.l. I cento linguaggi dei bambini. The hundred languages of children: Narr-
ative of the possible. Reggio Emilia Italy: Cooperative Salughtering Company.

Malaguzzi, L. 1987. Commentary towards a code for reading the Exhibition.
Teoksessa Reggio Children, S.r.l.1987. I cento linguaggi dei bambini. The hun-
dred languages of children: Narrative of the possible. Reggio Emilia Italy: Coop-
erative Salughtering Company.

Minun Hämeenlinnani. 2010. Powerpoint-esitys hankkeen esittelystä varhaiskas-
vatuskeskusten johtajille 27.1 2010. Wetterhoff, Hämeenlinna.

Om Reggio Emilia 2009. Reggio Emilia Institutet. [viitattu 7.10.2009]. Saatavissa: <http://www.reggioemilia.se/>

Parasta aikaa päiväkodissa. 2006. Lastentarhanopettajaliitto. [viitattu 23.9.2009]. Saatavissa: http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAISUT/ESITTEET/29383_SUOMI.PDF

Puurula, L. 2005. Reggio Emilia ja Reggio Emilia. [viitattu 7.10.2009]. Saatavissa: <http://www.reggioemilia.ws/artikkelit/reggioemilia.htm>

Raina, L. & Haapaniemi, R. 2005. Yksilöt yhdessä. Kasvatus ja persoonan laatu. Tallinna: Arator.

Rasku-Puttonen, H. 2006. Oppijoiden yhteisö, osallisuus ja kasvattajan merkitys. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Nummenmaa, A R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Riihelä, M. 2002. Lyhyesti sadutuksen ideasta. Lapset kertovat –hanke. [viitattu 23.9.2009]. Saatavissa: http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/lapset/Julkaisut/ARTIKKELIT/Sadutuksesta_lyhyesti_Monika.htm

Sadutus. 2006. Varttua [viitattu 23.9.2009]. Saatavissa: <http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/todentuva/tyovalineita/sadutus/Sadutus.htm>

Sadutus-metodin teoriataustaa 2006. Lapset kertovat [viitattu 23.9.2009]. Saatavissa: http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/lapset/Sadutus/sadutuksen_teoriala.htm

Sadutus 2008. Lapset kertovat [viitattu 23.9.2009]. Saatavissa: http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutus_paa.htm

Stenius, T. & Karlsson, L. 2005. Yhdessä lasten kanssa – seikkailu osallisuuteen. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Tiira, K. 2000. Yhteistä kieltä etsimässä. Pienten lasten osallisuuden lisäämisestä vesiprojektissa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi.

Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Hämeenlinna: Karisto.

LIITTEET

LIITE 1: Kirje lasten vanhemmille

LIITE 2: Kirjan tilaus

LIITE 3: Kutsu kirjan julkaisujuhlaan

LIITE 4: Lehtileike, Hämeen Sanomat

LIITE 5: Lehtileike, Kaupunkiutiset

LIITE 6: Kyselylomake vanhemmille

LIITE 1/1 Kirje lasten vanhemmille

Hei kotiväki!

Olen sosionomiopiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä lapsenne päiväkotiryhmässä Perhosissa syksyn 2009 aikana. Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa alkaa nyt syksyllä ”Minun Hämeenlinnani” -projekti, jossa lapset tutustuvat kotikaupunkiinsa ja opinnäytetyöni on osa tuota projektia. Opinnäytetyöni tuotos on lasten tekemä satukirja. Käytän Sadutus-menetelmää ja sadutan 5-6-hengen lapsiryhmiä neljässä eri kohteessa Hämeenlinnan alueella siten, että jokainen lapsi pääsee yhteen kohteeseen. Retkikohteet ovat lasten valitsemia. Perhosten koko vuoden teemana kulkevat eläimet ja sama teema jatkuu myös saduissa, joissa eläimet seikkailevat Hämeenlinnassa. Näin ollen projektini tulee kietoutumaan ryhmän oman teeman ympärille. Työstämme satukirjaa syksyn aikana ja tammikuussa järjestämme satukirjan julkistamisjuhlan päiväkodilla, jonne kutsumme myös vanhemmat. Retkistä ei tule teille kustannuksia.

Mutta mitä sadutus sitten on?

Sadutus on menetelmä, jonka avulla ajatuksia muokataan tarinaksi. Sadutuksessa syntyy uusi satu tai tarina kertojan ja saduttajan välillä. Sadutuksessa lasta tai lapsiryhmää kehoitetaan kertomaan oma kertomus, jota aikuinen kuuntelee ja kirjaa sanatarkasti ylös. Päättävällän siihen minkälainen tarinasta tulee, saa lapsi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että sadutus rohkaisee muun muassa monipuoliseen ilmaisuun, mielikuvituksen käyttöön, sanavaraston laajentamiseen, kirjoitetun ja puhutun vuorotteluun, moni-ilmeiseen kerrontaan, kommunikaatioon, toisten arvostamiseen, eri näkökulmien huomioimiseen, tiedon prosessointiin, aktiivisuteen ja aloitteellisuuteen. Yhdessä ryhmän kanssa kerrottu satu luo yhteisöllisyyttä ja yhdessä pohtimista. Asioihin tulee monia näkökulmia ja ryhmätilanne luo yhteenkuuluvuutta, jossa jokaiselle löytyy oma paikka. Pieni ryhmä antaa mahdollisuuden aikaan ja tilaan sekä omien ajatusten esille tuomiseen ja toisten ryhmäläisten kuuntelemiseen. (Karlsson 2003, 10-11, 42, 70, 85).

Lähde: Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy

Vastaa mielelläni projektia koskeviin kysymyksiin. Ohessa Sadutus –projektin aikataulu sekä kyselylomake projektiin osallistumisesta.

Terveisin: Ninja Savolainen 044-5258488, ninja.savolainen@lpt.fi

LIITE 1/2 Kirje lasten vanhemmille

Sadutus -projektin aikataulu

Ryhmä 1

ti 1.9 klo 8.30-11 Sadutusretki 1: Hämeenlinnan kirkko

klo 14.15-16 Sadutus jatkuu päiväkodilla

ke 2.9 klo 8.30-11 Sadun kuvitus

Ryhmä 2

ti 8.9 klo 8.30-11 Sadutusretki 2: Hämeenlinnan Prisma

klo 14.15-16 Sadutus jatkuu päiväkodilla

ke 9.9 klo 8.30-11 Sadun kuvitus

Ryhmä 3

ma 14.9 klo 8.30-11 Sadutusretki 3: Hämeenlinnan rautatieasema

klo 14.15-16 Sadutus jatkuu päiväkodilla

ti 15.9 klo 8.30-11 Sadun kuvitus

Ryhmä 4

ti 22.9 klo 8.30-11 Sadutusretki 4: Hämeenlinnan Palokunnantalo

klo 14.15-16 Sadutus jatkuu päiväkodilla

ke 23.9 klo 8.30-11 Sadun kuvitus

ti 29.9 Sadutus –projektin purku päiväkodilla: Lasten ja aikuisten mietteitä projektista

Tammikuu 2010 Satukirjan julkaiseminen päiväkodilla

LIITE 1/3 Kirje lasten vanhemmille

Pyydän teitä täyttämään alla olevan lomakkeen ja palauttamaan sen päiväkodille perjantaihin 28.8 mennessä.

Lapseni _____ saa osallistua projektiin
KYLLÄ___ EI___

Lapseni pienryhmän tekemää satua ja kuvallisia töitä saa käyttää satukirjassa
KYLLÄ___ EI___

Lapseni etunimen ja iän saa mainita satukirjassa
KYLLÄ___ EI___

Lastani saa valokuvata toiminnan aikana ja valokuvia saa käyttää satukirjassa
KYLLÄ___ EI___

_____
Aika ja paikka

_____
Vanhemman allekirjoitus

LIITE 2 Kirjan tilaus

Hei kotiväki!

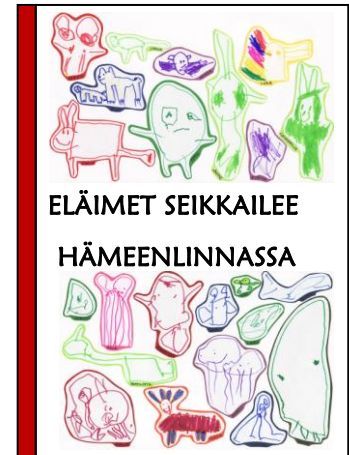
Sadutus-projektimme alkaa olla loppusuoralla. Vietämme kirjan julkaisujuhlaa päiväkodilla ma 14.12.2009 klo 15. Olette lämpimästi tervetulleita juhlimaan kanssamme.

Kirjaa voi ostaa kahdeksan euron hinnalla.

Pyydän täyttämään alla olevan

lomakkeen ja palauttamaan sen päiväkodille

ti 24.11 mennessä jos haluatte tilata kirjan/kirjoja. Kirjat jaetaan julkaisutilaisuudessa.

Kirjatilaus

Lapsen nimi: _____

Tilaan "Eläimet seikkailee Hämeenlinnassa" -kirjaa _____ kpl

LIITE 3 Kutsu kirjan julkaisujuhlaan

Hämeen Sanomat 15.12.2009

Perhokset-ryhmän jäsenet Verka, Kerttu, Aava, Janne ja Sade kirjoittivat yhdessä sadun nimeltä Kissa ja sonni leikkii kirkossa. Satukirjaidean äiti on Ninja Savolainen (takana).

Kirjanteko on hauskaa, jos mikä

Hämeenlinna
Marika Riikonen

"Satujen tekeminen oli helppoa ja kirja on ihan hyvin kirjoitettu. Se on kirjoitettu kaikille, erityisesti äidille ja isälle, siskoille ja veljille, mummulle ja vaarille ja serkuille. Ja kissat voivat vaikka katsoa sitä."

Muun muassa näin on Varuskunnan päiväkodin Perhokset-ryhmän toiveesta kirjoitettu tuoreen satukirjan takakanteen.

Neljä satua sisältävä kirja *Eläimet seikkailee Hämeenlinnassa* on kokonaan 3-5-vuotiaiden päiväkotilasten omaa tekoa. Sosionomiopiskelija **Ninja Savolainen** halusi opinnäytetyötään varten "saduttaa" lapsiryhmää, ja Perhokset sopi hyvin, sillä ryhmän lapset olivat Savolaiselle entuudestaan tuttuja.

Sadutus tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että lapset saavat itse kertoa satuja. Perhokset-ryhmä teki Savolaisen johdolla inspiraatioretkiä eri puolille Hämeenlinnaa.

Ja sitten hommiin.

Syntyneissä saduissa eläimet seikkailevat kirkossa, Prismassa, rautatieasemalla ja VPK:n van-

halla paloasemalla.

-Kun aloitimme sadituksen, ei ollut mitään tietoa, mitä projekti tuottaisi, Ninja Savolainen hymyilee.

Mutta tässä kirja nyt on. 30 sivua tekstiä ja kuvia.

Maanantaisessa lehdistötilaisuudessa kirjan kaksikymmentäkolme tekijää luonnehtivat prosessia "kivaksi" ja "hauskaksi". Kirjassa lapset kuvailevat hyvää satukirjaa sellaiseksi, jossa on "kuvia ja kirjoitusta, muuten sitä ei voi lukea".

Tuoreessa kirjassa on roppakaupalla molempia.

Lapset ovat sijoittaneet eläimet lennokkaisiin tilanteisiin. Sadussa *Kissa ja leijona paloasemalla* miestenvaateliikkeessä riehuu tulipalo, jonka jälkeen palomieskissan kaveri pitää käydä auttamassa puusta alas. (HäSa)

Lapset ovat sijoittaneet eläimet lennokkaisiin tilanteisiin.

LIITE 5 (Lehtileike, Kaupunkiutiset)

Kaupunkiutiset 16.12.2009

Päiväkotilapset tekivät satukirjan

Lea Karmala

Harva päiväkotikäinen lapsi on jul-

kaissut kirjan. Varuskunnan päiväkodin Perhoset-ryhmä sen teki.

Julkaisun kunniaksi päiväkodissa vietettiin maanantaina lastentarhanopet-

taja **Emma Pulkkinen** sanoin suurta juhlaa lasten, vanhempien ja työntekijöiden kesken.

Eläimet seikkailee Hämeenlinnassa -satukirja on kokonaan lasten sepittämä. Heitä sadutti sosionomiksi opiskeleva **Ninja Savolainen**. Kirja on samalla hänen opintojensa päättötyö.

– Halusin kuunnella lapsia. Kävimme retkellä eri paikoissa Hämeenlinnassa, lapset saivat päättää kohteet. Satuja syntyi kirkosta, Prismasta, rautatieasemalta ja palokunnantalosta, Ninja Savolainen kertoo.

Saduttaja kirjoitti muistiin hauskat tarinat, joissa kissat, hiiret, sonni, lehmä, kirahvi, etanat ja muut eläimet leikkivät kirkossa, matkustavat junalla, tekevät ostoksia ja ovat töissä palokunnassa. Lapsat myös piirsivät satuihin kuvat.

Perhosiin kuuluu 23 lasta, jotka ovat 3–5-vuotiaita. Satukirjan tekeminen on osa Hämeenlinnan varhaiskasvatuksen Minun Hämeenlinnani -hanketta.

KIRJATEKIJÖITÄ. Ninja Savolainen sadutti varuskunnan päiväkodin lapsia. Vierellä Noa, Lauri, Sade ja Aava.

LIITE 6 Kyselylomake vanhemmille

Hei kotiväki!

Sadutus-projektimme on nyt ohi. Projektin tavoitteena oli saada lasten ajatuksia ja ideoita kuuluviin sadutuksen avulla. Lapset toimivat pienryhmissä joissa jokainen lapsi huomioitiin yksilöllisesti.

Nyt pyytäisin palautetta projektista. Toivon, että palautatte kyselyn päiväkotiin vuoden loppuun mennessä.

Terveisin: Ninja

1. Miten lapsenne suhtautui projektiin osallistumiseen? Rastittakaa oikea kohta

innokkaasti__ melko innokkaasti__ en osaa sanoa__ melko innottomasti__

innottomasti__ muuten, miten?

---

2. Puhuiko lapsenne kotona projektista?

kyllä__ ei__

Jos lapsenne puhui projektista, niin mitä asioita lapsenne on nosti esille projektista?

---

3. Koetteko informoinnin projektista olleen riittävää?

kyllä__ en__

4. Vastaako projektin tuotos, satukirja odotuksianne ja koetteko lapsenne äänen tulevan siinä kuuluviin?

---

5. Mitä haluaisitte vielä sanoa projektin vetäjälle?

Kiitos vastauksestanne! 😊